

Hannele Pitkänen

YHTEISHAKUJÄRJESTELMÄN TOIMIVUUS KAINUUSSA
- mielipidekysely hakijoille ja opinto-ohjaajille

Opinnäytetyö
Kajaanin ammattikorkeakoulu
Hallinnon ja kaupan ala
Talouden ja hallinnon koulutusohjelma
Kevät 2000

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

JOHDANTO	1
1 SUOMEN KOULUTUSJÄRJESTELMÄ	3
1.1 Esiasteen ja perusasteen koulutus	3
1.2 Toisen asteen koulutus	4
1.3 Korkea-asteen koulutus	4
1.4 Aikuiskoulutus	5
2 YHTEISHAKU	6
2.1 Yhteishaku koulutusjärjestelmässä	7
2.2 Yhteishaun historia	8
2.3 Yhteishaun järjestämisvastuu	11
2.4 Haku- ja valintamenettely	12
2.4.1 Toisen asteen koulutuksen valintaperusteet	12
2.4.2 Vakinaisten ammattikorkeakoulujen valintaperusteet	13
2.4.3 Hakeutuminen	14
2.4.4 Yleiset pääsyvaatimukset toisen asteen koulutukseen	15
2.4.5. Ammattikorkeakoulujen kelpoisuusvaatimukset	15
2.4.6 Valintaesitys ja oppilaaksi ottaminen	16
2.3.7 Yhteishaun aikataulut vuonna 2000	17
3 TUTKIMUS YHTEISHAKUJÄRJESTELMÄN TOIMIVUUDESTA	19
3.1 Kyselylomakkeen laadinta	20
3.2 Kyselyn toteuttaminen	20

4 TUTKIMUKSEN TULOKSET	22
4.1 Vastaajien taustatiedot	23
4.2 Yhteishakujärjestelmä	25
4.3 Valintaperusteet	32
4.4 Hakuoppaat ja ohjeet	35
4.5 Hakukortti	40
4.6 Tiedotus	43
4.7 Oppilaanohjaus	47
4.8 Miten muuttaisitte yhteishakujärjestelmää?	50
4.9 Miten muuttaisitte koulutusoppaita?	51
5 JOHTOPÄÄTÖKSET TULOISTA	52
5.1 Tutkimuksesta	57
LÄHTEET	58
LIITEET (13 KPL)	

Osasto Kauppa ja hallinto	Koulutusohjelma Talouden ja hallinnon koulutusohjelma
Tekijä(t) Hannele Pitkänen	
Työn nimi Yhteishakujärjestelmän toimivuus Kainuussa - mielipidekysely hakijoille ja opinto-ohjaajille	
Vaihtoehtoiset ammattiopinnot	Ohjaaja(t) Heli Itkonen
Aika 18.4.2000	Sivumäärä 57
<p>Tiivistelmä</p> <p>Yhteishaku on järjestelmä, jota Suomen ammatilliset oppilaitokset käyttävät valitessaan uusia oppilaita. Hakija voi hakea useampaan eri oppilaitokseen, mihin päin Suomen tahansa, täyttämällä vain yhden hakulomakkeen. Tämä järjestelmä on ollut Suomessa käytössä jo yli 20 vuotta.</p> <p>Opetushallitus vastaa yhteishaun valtakunnallisesta toteuttamisesta ja lääninhallitukset vastaavat yhteishaun käytännön toteutuksesta alueellaan.</p> <p>Tämän tutkimuksen tarkoitus oli selvittää, onko yhteishaku hakijoiden ja opinto-ohjaajien mielestä toimiva järjestelmä. Tutkimuksen tavoitteena oli myös pyrkiä hankkimaan tietoa yhteishaun alueellisesta ja valtakunnallisesta kehittämistarpeesta sekä saamaan ehdotuksia siihen, miten Oulun lääninhallituksen yhteishakupalveluja voitaisiin kehittää.</p> <p>Tämä tutkimus toteuttiin keväällä 1999. Kysely lähetettiin 366 hakijalle ja 60 opinto-ohjaajalle. Vastausprosentti oli 37.</p> <p>Tutkimus osoitti, että yhteishaku on toimiva ja tarpeellinen järjestelmä. Korvaavaa järjestelmää ei kaivattu. Tiedottaminen ja koulutusoppaiden rakenne ja sisältö olivat asioita, joihin tulee niin valtakunnallisesti kuin alueellisestikin kiinnittää erityistä huomiota.</p>	
Luottamuksellisuus	julkinen
Hakusanat	koulutusjärjestelmä, yhteishaku, hakija, opinto-ohjaaja
Säilytyspaikka	Kajaanin ammattikorkeakoulun kirjasto

Department Administration and Business	Degree programme Business and Administration
Author(s) Hannele Pitkänen	
Title The Function of the Joint Application System in Kainuu - Opinion Poll to Applicants and Student Councillors	
Alternative professional studies	Instructor(s) Heli Itkonen
Date 18.4.2000	Total number of pages 57
<p>Abstract</p> <p>The joint application system is a national procedure that Finnish education institutions use when selecting new students. This means that a student can apply for admission to several different schools by filling out only one application form. This system has been in use in Finland for over 20 years now.</p> <p>The National Board of Education is responsible for the national procedures connected with the joint application system and the State Provincial Offices are responsible for the practical implementation in their own area.</p> <p>The purpose of this research was to find out, if the joint application system is a functional system as regards the applicants and the student councillors. One of the aims was to get some information about the local and national development needs and also to get some proposals, how the State Provincial Office of Oulu can improve their joint application services.</p> <p>The research was made in spring 1999. The questionnaire was sent to 366 applicants and to 60 student councillors. The answering percentage was 37.</p> <p>The research showed, that the joint application system is a functional and necessary system. The opinion of the interviewees showed that no replacement system is necessary. Special attention should be paid, however, to publicity and the structure and contents of the guidance books both on national and regional level.</p>	
Confidentiality status	public
Keywords	education system, joint application system, applicant, student counsellor
Deposited at	Library at Kajaani Polytechnic

JOHDANTO

Yhteishaku on järjestelmä, jonka avulla hakeudutaan ammatillisiin oppilaitoksiin, lukioihin, kansanopistoihin ja ammattikorkeakouluihin. Tämä järjestelmä on palvellut suomalaisia nuoria valtakunnallisesti jo 20 vuotta.

Yhteishaulla on merkittävä rooli Suomen koulutusjärjestelmässä. Yhteishaun kautta haetaan perusopetuksesta toisen asteen koulutukseen ja sen jälkeen toisen asteen koulutuksesta ammattikorkeakouluihin. Lähes jokainen alle 35-vuotias suomalainen on jossain vaiheessa elämäänsä ainakin kerran osallistunut yhteishakuun.

Yhteishakujärjestelmää luotaessa sen tavoitteeksi asetettiin mm.

- hakemis- ja valintaprosessin yksinkertaistaminen
- hakijoille aiheutuvien kustannusten pienentäminen
- valintaperusteiden yhdenmukaistaminen ja selkeyttäminen
- hakijoiden oikeusturvan lisääminen
- päällekkäisvalintojen estäminen
- ohjaus- ja tiedotustoiminnan tehostaminen

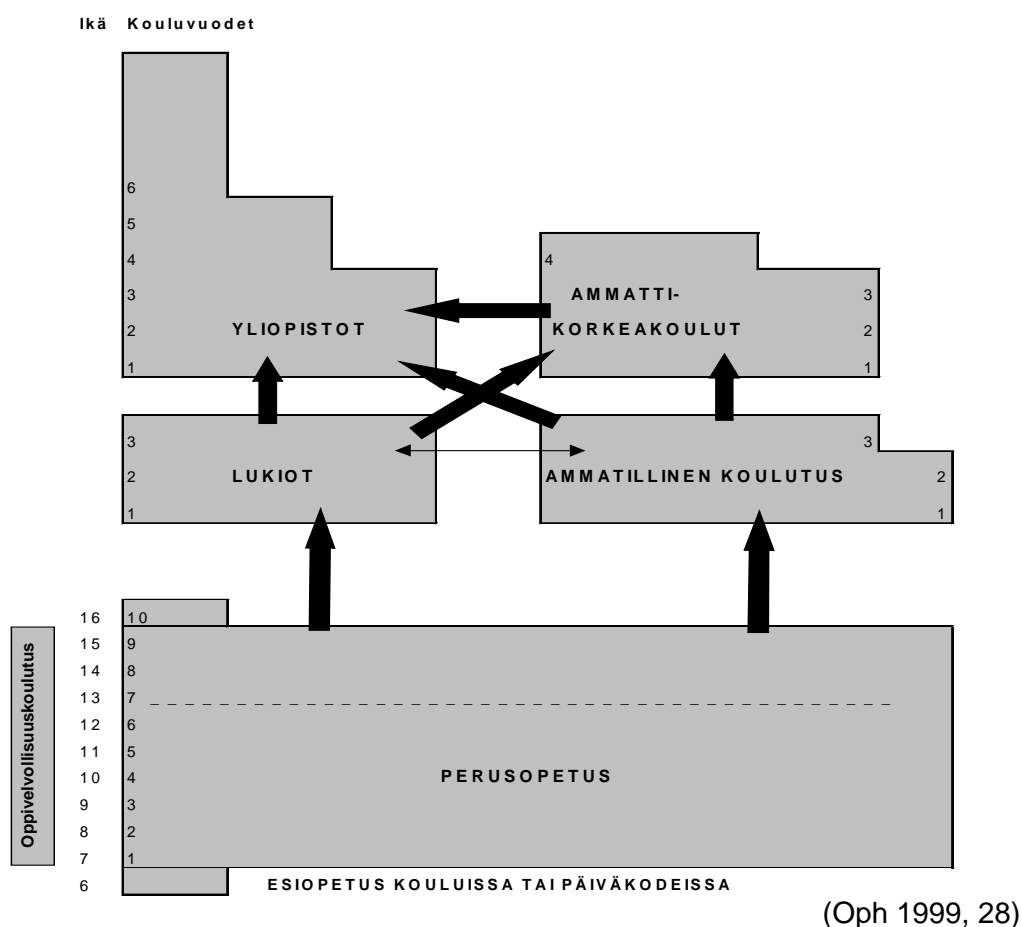
Opetushallitus vastaa yhteishaun valtakunnallisesta toteutuksesta ja lääninhallitukset huolehtivat yhteishaun käytännön toteutuksesta alueellaan. Lääninhallitusten pääasiallisena tehtävänä on hakemisesta ja valinnoista tiedottaminen, hakemusten vastaanotto, käsittely ja säilyttäminen, opiskelupaikkaa vaille jääneiden sijoittumisen edistäminen sekä yhteistyö hakijoiden, oppilaitosten ja muiden yhteishaun toteuttamisessa tarvittavien viranomaisten kanssa.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, onko yhteishaku sen käyttäjien, hakijoiden ja opinto-ohjaajien, mielestä toimiva järjestelmä. Tutkimuksen avulla pyrin myös hankkimaan tietoa yhteishakujärjestelmän alueellisesta ja valtakunnallisesta kehittämistarpeesta. Työskentelen itse Oulun lääninhallituksen sivistysosastolla

Kainuun yhteishakutoimistossa ja vastaan yhteishaun käytännön toteuttamista Kainuun alueella. Tutkimuksen avulla olen myös toivonut saavani ehdotuksia siihen, miten Oulun lääninhallituksen yhteishakupalveluja voitaisiin kehittää.

1 SUOMEN KOULUTUSJÄRJESTELMÄ

Suomen koulutusjärjestelmä koostuu kolmesta eri tasosta. Perusopetuksesta, toisen asteen koulutuksesta sekä korkea-asteen koulutuksesta. Koulutusrakenne selviää pääpiirteissään oheisesta kaaviosta, ja tarkemmin eri osiot on selostettu kappaleissa 1.1 - 1.4 .

Kaavio 1: Suomen koulutusjärjestelmä

1.1 Esiasteen ja perusasteen koulutus

Oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jolloin lapsi täyttää seitsemän vuotta. Sitä ennen hän voi osallistua vuoden ajan kuusivuotiaalle tarkoitettuun vapaaehtoiseen

esiopetukseen. Esiopetus toteutetaan enimmäkseen osana päivähoitojärjestelmää, mutta myös peruskoulu voi tarjota esiopetusta kuusivuotiaille lapsille. (Oph 1999, 28)

Peruskoulu kestää yhdeksän vuotta. Oppivelvollisuus päättyy peruskoulun oppimäärän suorittamisen jälkeen tai viimeistään silloin, kun oppivelvollisuuden aloittamisesta on tullut kuluneeksi kymmenen vuotta. (Oph 1999, 28)

1.2 Toisen asteen koulutus

Toisen asteen koulutukseen kuuluvat lukiokoulutus ja ammatilliseen perustutkintoon johtava koulutus. Toisen asteen koulutukseen hakeudutaan yleensä suoraan peruskoulun jälkeen. Hakeutuminen tapahtuu pääsääntöisesti ammatillisten oppilaitosten ja lukioiden yhteishakujärjestelmän kautta. (Oph 1999, 28)

Lukio rakentuu peruskoulun oppimäärälle ja lukion oppimäärä on laajuudeltaan kolmivuotinen. Lukion päätteeksi opiskelijat suorittavat valtakunnallisen ylioppilastutkinnon, joka tuottaa yleisen jatko-opintokelpoisuuden korkeakouluihin. (Oph 1999, 29)

Toisen asteen ammatillisten tutkintojen laajuus on opintoalasta riippuen 2- 3 vuotta (80 - 120 opintoviikkoa). Tavoitepituus tulee kaikissa opinnoissa olemaan kolme vuotta (120 opintoviikkoa) ja niihin liitetään vähintään puolen vuoden työssä oppimisen jakso. Perustutkinnot rakentuvat peruskoulun oppimäärälle, mutta myös lukion oppimäärän tai ylioppilastutkinnon suorittaneet voivat hakeutua opiskelemaan peruskoulupohjaisille tarkoitettuja ammatillisia perustutkintoja ns. ylioppilaiden kiintiöpaikoille. Tutkinnon voi suorittaa paitsi oppilaitoksissa tapahtuvana koulutuksena myös oppisopimus-koulutuksena. (Oph 1999, 29)

1.3 Korkea-asteen koulutus

Korkea-asteen koulutukseen kuuluvat ammattikorkeakoulukoulutus ja yliopisto- ja tiede- ja taidekorkeakoulukoulutus. (Oph 1999, 29)

Ammattikorkeakoulututkintojen laajuus on 140 - 180 opintoviikkoa (3,5 – 4,5 v.)

ja ne rakentuvat lukion oppimäärälle/ylioppilastutkinnolle tai toisen asteen ammatilliselle perustutkinnolle. Ammattikorkeakoulu on osa korkeakoulusektoria tiede- ja taidekorkea-koulujen ohella. Ammattikorkeakouluihin haetaan pääsääntöisesti ammattikorkeakoulujen yhteishakujärjestelmän kautta. (Oph 1999, 29)

Tiede- ja taidekorkeakouluissa voi suorittaa alemman ja ylemmän korkeakoulututkinnon. Koulutus rakentuu lukion oppimäärälle/ylioppilastutkinnolle, opisto-asteen tai korkea-asteen ammatilliselle tutkinnolle tai ammattikorkeakoulututkinnolle. (Oph 1999, 29). Hakumenettely ja hakuajat vaihtelevat yliopistoittain ja tiedekunnittain. Esimerkiksi teknillistieteellisen alan ja taidealojen opintoihin haut alkavat jo varhain keväällä. Yleensä hakuajat päättyvät kesäkuun puoliväliin mennessä.

1.8.1998 lähtien myös 3-vuotiset toisen asteen ammatilliset tutkinnot antavat yleisen korkeakoulukelpoisuuden. (Oph 1999, 29)

1.4 Aikuiskoulutus

Aikuiskoulutus tarjoaa kansalaisille mahdollisuuden saada koulutusta ja suorittaa tutkintoja missä vaiheessa elämää hyvänsä. Aikuiset voivat opiskella joko samoissa oppilaitoksissa kuin nuoret tai erikseen aikuisille tarkoitetuissa oppilaitoksissa ja yksiköissä. Myös yliopistot järjestävät aikuiskoulutusta. (Oph 1999, 29)

Aikuisten ammatillisessa koulutuksessa voidaan järjestää ammatillista perus- ja lisäkoulutusta toisella asteella ja korkea-asteella ns. aikuiskoulutuslinjoilla. Opiskelijalle laaditaan henkilökohtainen opiskeluohjelma, jossa otetaan huomioon ammattitaito, jonka opiskelija on hankkinut esim. työkokemuksella tai aikaisemmalla koulutuksella. (Oph 1999, 29)

Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot on tarkoitettu eri alojen ammattilaisille, jotka haluavat osoittaa käytännön ammattitaitonsa ja pätevyytensä. Tutkinnot suoritetaan näyttökokein eli ammattitaito arvioidaan erillisissä koetilaisuuksissa. (Oph 1999, 29)

2 YHTEISHAKU

Yhteishauulla tarkoitetaan ammatillisten oppilaitosten, lukioiden, kansanopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteisesti järjestettyä ja samanaikaisesti tapahtuvaa koulutukseen hakeutumista.

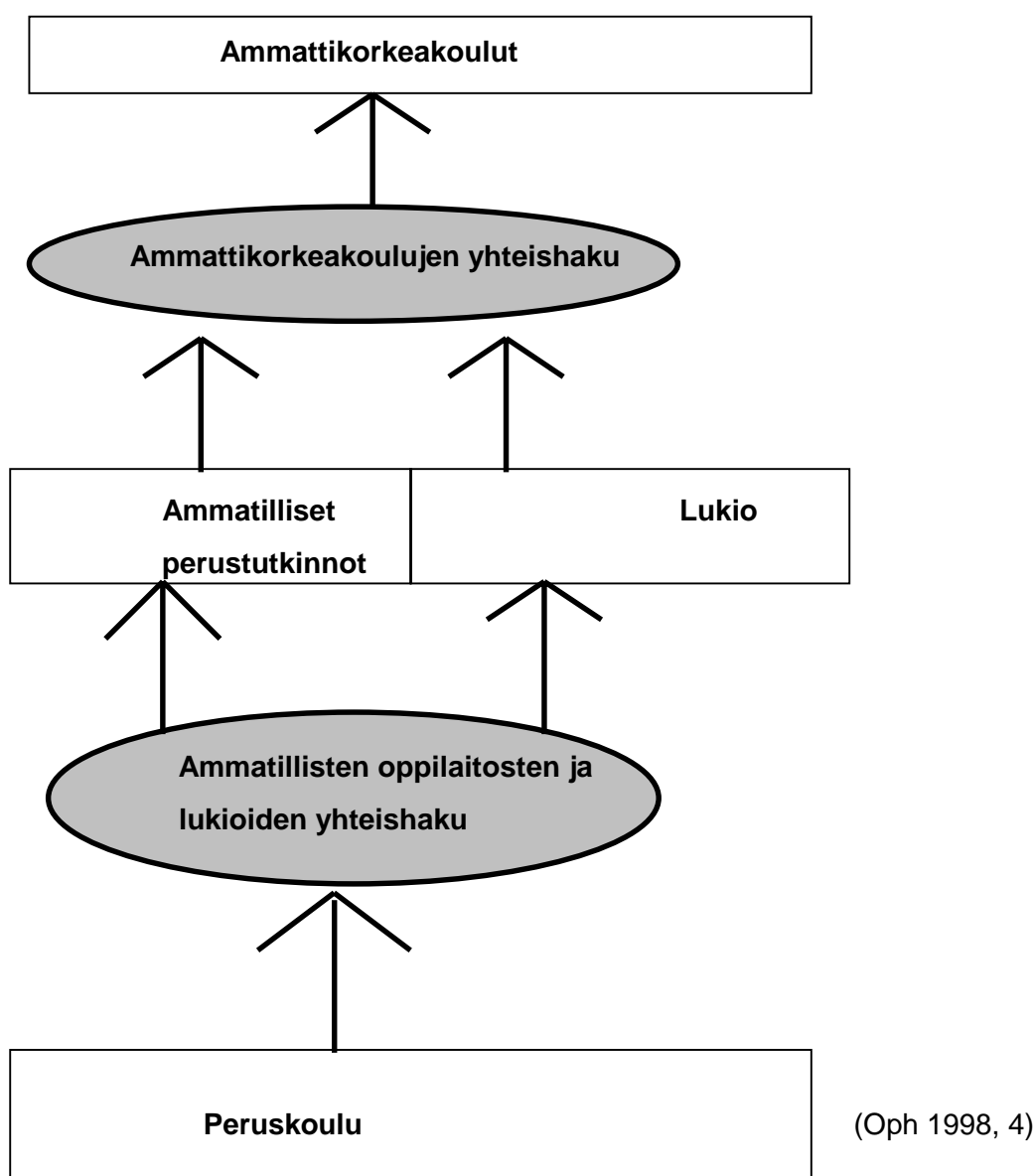
Yhteishaku on järjestelmä, jonka avulla pyritään helpottamaan ja tukemaan nuorten hakeutumista koulutukseen, tehostamaan opiskelupaikkojen täyttöä ja vähentämään päällekkäistyötä oppilaitoksissa. Perusideana on, että opiskelemaan pyrkivä voi hakeutua koulutukseen koko maahan yhdellä hakemuksella, toisen asteen yhteishaussa viiteen vaihtoehtoon, ammattikorkeakoulujen yhteishaussa neljään vaihtoehtoon.

Yhteishakujärjestelmä on keskitetty tietojärjestelmä, jonka avulla huolehditaan tarjolla olevasta koulutuksesta tiedottamisesta, hakeudutaan koulutukseen ja välitetään opiskelijaksi ottamisessa tarvittavat tiedot oppilaitoksille. Lisäksi järjestelmällä tuetaan valitsematta jääneiden hakeutumista muuhun koulutukseen sekä tuotetaan tietoa hakijoista ja koulutukseen otetuista koulutusjärjestelmän toiminnan seuranta ja arviointia varten. (Asetukset N:o 1197 ja 1191/1998)

2.1 Yhteishaku koulutusjärjestelmässä

Yhteishakuun osallistuu lähes jokainen suomalainen ainakin kerran elämässään hakeutuessaan peruskoulun jälkeen joko lukioon tai ammatillisiin opintoihin.

Toisen asteen koulutuksesta hakeuduttaessa jatko-opintoihin ammattikorkeakouluihin, on yhteishaku jälleen se järjestelmä, jonka avulla tämä hakeutuminen tapahtuu.

Kaavio 2 : yhteishaun sijoittuminen Suomen koulutusjärjestelmään

2.2 Yhteishaun historia

Yhteishaku käynnistyi vuonna 1973 Pohjois-Karjalan läänin alueella oppilasvalinnan järjestämistä koskevalla kokeilulla.

Koulutukseen hakeminen oli työlästä ja tuskallista. Hakuajat ja –menetelmät vaihtelivat, päällekkäisiä valintoja tapahtui paljon ja hylätyksi tulleet nuoret todella pyrkivät jäämään hylätyiksi. Pohjois-Karjalan läänin ammatilliset oppilaitokset ja ammatinvalinnanohjaus pohtivat keinoja helpottaa ja rationalisoida nuorten koulutukseen valikoitumista. Samalla etsittiin uusia keinoja huolehtia koulutuspaikkaa vaille jäävistä. Myös valintojen oikeudenmukaisuus huolestutti. Päällekkäiset valinnat ja saman nuoren valitseminen samanaikaisesti useaan oppilaitokseen olivat todellinen ongelma. (Pohjois-Karjalan lääninhallitus 1988, 1)

Vuoden 1972 alussa käynnistettiin Pohjois-Karjalan läänin kouluosaston toimesta ammatillisten oppilaitosten väliset neuvottelut, joissa pohdittiin mahdollisuuksia yhdentää oppilaitosten hakuajoja, oppilasvalintamenetelmiä ja muutenkin saattaa oppilaitokset entistä läheisempään yhteistoimintaan keskenään. Näiden neuvottelujen tuloksena tehtiin lääninhallituksen allekirjoittamana esitys ammattikasvatushallitukselle kokeilun käynnistämiseksi vuonna 1973 Pohjois-Karjalan läänin alueella. (Pohjois-Karjalan lääninhallitus 1988, 6)

Syksyllä 1972 ammattikasvatushallitus antoi suostumuksensa kokeilulle. Kokeiluun päätettiin lähteä mahdollisimman laajalla pohjalla. Tavoitteeksi asetettiin koko keskiasteen koulutuksen yhdentäminen oppilaiden ottomenetelmien, kouluja koskevan tiedotuksen ja myös muidenkin toimien osalta. (Pohjois-Karjalan lääninhallitus 1988, 6)

Vuonna 1973 kokeilu sitten käynnistettiin Pohjois-Karjalan läänin alueella. Kokeilun toteutuksessa olivat mukana koulut, työvoimatoimiston ammatinvalinnanohjaus ja lääninhallituksen kouluosasto. (Pohjois-Karjalan lääninhallitus 1988, 7)

Vuonna 1974 kokeilua päätettiin jatkaa jonkin verran laajempaan kuin edellisenä vuonna. Kokeilussa olivat nyt mukana kaikki muut Pohjois-Karjalan läänin alueella olleet keski-asteen oppilaitokset paitsi Wärtsilän teknillinen oppilaitos, Pohjois-Karjalan sairaanhoito-oppilaitos ja talouskoulu. Vuonna 1974 kokeilun jatkosuunnittelu ja seuranta siirtyivät keskiasteen koulutuksen kokeilutoimikunnalle. (Pohjois-Karjalan lääninhallitus 1988, 8)

Ammattikasvatushallitus asetti kesäkuussa 1975 työryhmän yhteisvalinnan kehittämistä varten, jonka tehtävänä oli käynnissä olevan kokeilutoiminnan seuranta ja ohjaus sekä yhteisvalintajärjestelmän vaiheittaisen laajentamisen suunnittelu koko maata varten. (Ammattikasvatushallitus 1991,2)

Työryhmä katsoi yhteisvalinnalla pyrittävän seuraaviin tavoitteisiin:

- hakemis- ja oppilasvalintaprosessin yksinkertaistamiseen sekä hakijoiden että oppilaitosten kannalta
- hakijalle aiheutuvien kustannusten pienentämiseen
- valintaperusteiden yhdenmukaistamiseen, selkeyttämiseen ja julkistamiseen
- hakijoiden oikeusturvan ja keskinäisen tasa-arvon lisäämiseen
- päällekkäisvalintojen estämiseen ja näin ollen tyhjiksi jäävien oppilaspaikkojen eliminoimiseen
- ohjaus- ja tiedotustoiminnan tehostamiseen
- yhteistoiminnan lisäämiseen sekä oppilaitosten että koulu- ja työvoimaviranomaisten kesken. (Ammattikasvatushallitus 1991, 2)

Ammattikasvatushallitus vastasi keskitetyn oppilasvalinnan valtakunnallisesta kokonaissuunnittelusta. Valintaperusteiden yleinen määrittäminen ja valintamenetelmien kehittäminen oli myös ammattikasvatushallituksen vastuulla. (Pohjois-Karjalan lääninhallitus 1988, 10)

Vuonna 1975 Mikkelin lääni siirtyi toisena alueena keskiasteen oppilaitosten yhteisvalintaan noudattaen suurimmaksi osaksi samoja menettelyjä kuin Pohjois-Karjala. Vähitellen yhä useammat alueet maassamme siirtyivät yhteisvalintaan, joka vuosikymmenen loppuun mennessä oli laajentunut valtakunnalliseksi. Viimeisenä mukaan tuli Uusimaa vuonna 1979 (liite 1). (Pohjois-Karjalan lääninhallitus 1988, 10)

Oppilaitosryhmittäin laajeneminen tapahtui niin, että vuonna 1978 sairaanhoito-oppilaitokset tulivat mukaan yhteishakuun ja myöhemmin myös valintaan. Vuonna 1983 useiden koulutusalojen ylioppilas pohjainen koulutus joko kokonaan tai osittain oli jo mukana. Vuonna 1987 teknillisten oppilaitosten ylioppilas pohjaiset linjat tulivat mukaan. Vuonna 1984 yhteisvalinta laajeni kaksi kertaa vuodessa, keväällä ja syksyllä, tapahtuvaksi. (Pohjois-Karjalan lääninhallitus 1988, 10)

Ammattikorkeakoulujärjestelmän kehittäminen aiheutti tarpeita myös yhteishakujärjestelmän kehittämiseksi ja niinpä järjestelmä jaettiin kahtia vuonna 1996 ensimmäisten ammattikorkeakoulujen vakinaistumisen myötä. Tällä hetkellä meillä on kaksi yhteishakujärjestelmää: (Oph 1998, 5)

Ammattikorkeakoulujen yhteishakujärjestelmä, jossa haetaan ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmiin sekä **amatillisten oppilaitosten ja lukioiden (toisen asteen) yhteishakujärjestelmä**, jossa haetaan amatillisiin perustutkintoihin (myös ylioppilaille varattuun kiintiöön) ja päivälukioihin sekä osaan kansanopistojen koulutusta. (Oph 1998, 5)

Molemmat yhteishaut toteutetaan kaksi kertaa vuodessa. **Kevään yhteishaussa** haetaan syksyllä alkavaan koulutukseen ja **syksyn yhteishaussa** seuraavan vuoden tammikuussa alkavaan koulutukseen. (Oph 1998, 5)

2.3 Yhteishaun järjestämisvastuu

Opetushallitus vastaa yhteishaun valtakunnallisesta toteutuksesta, koulutukseen hakeutumiseen ja opiskelijaksi ottamiseen liittyvän valtakunnallisen tiedotuksen järjestämisestä sekä antaa ohjeet yhteishaun alueellisesta toteutuksesta. Opetushallitus päättää myös yhteishaun aikatauluista. (Asetukset n:o 1191 ja 1997/1998)

Yhteishaun alueellisesta toteutuksesta vastaa lääninhallitus alueellaan. Lääninhallitus huolehtii hakemusten vastaanottamisesta, käsittelystä ja säilyttämisestä, hakemiseen ja opiskelijaksi ottamiseen liittyvästä yleisestä tiedotuksesta sekä muista yhteishaun käytännön järjestelyistä alueellaan. Etelä-Suomen ja Länsi-Suomen lääneissä yhteishakuun liittyvät ruotsinkielistä koulutusta koskevat tehtävät hoidetaan lääninhallituksen sivistysosaston erillisessä ruotsinkielisen opetustoimen yksikössä. (Asetukset n:o 1991 ja 1197/1998)

Lääninhallituksen tehtävänä on lisäksi yhteistyössä kuntien, työvoima- ja elinkeinokeskuksen ja perusopetuksen oppilaanohjaushenkilöstön kanssa edistää opiskelupaikkaa vaille jääneiden hakeutumista yhteishaussa vapaiksi jääneille paikoille tai muuhun koulutukseen tai työelämään. (Asetukset n:o 1991 ja 1197/1998)

Koulutuksen järjestäjät ilmoittavat yhteishakujärjestelmään opiskelijoiden ottamisen perusteet ja muut opiskelijoiden ottamisen edellyttämät tiedot. Lisäksi koulutuksen järjestäjät ilmoittavat yhteishakujärjestelmään tiedot opiskelupaikan vastaanottaneista. (Asetukset n:o 1991 ja 1197/1998)

2.4 Haku- ja valintamenettely

Yhteishaun haku- ja valintamenettelystä ovat Opetusministeriö, Opetushallitus sekä ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto, ARENE ry, päättäneet seuraavaa:

2.4.1 Toisen asteen koulutuksen valintaperusteet

Toisen asteen koulutuksen valintaperusteista päättää Opetusministeriö. Päätöksessään se määrittää sekä yleiset valintamenettelyt että valintapisteiden laskemisen. Valintamenettelyn piiriin kuuluvat päätökset joustavasta valinnasta, etusijoista ja valintayksiköistä.

Valintapisteitä annetaan vähemmistösukupuolesta, yleisestä koulumenestyksestä, alakohtaisesti painotettavista arvosanoista, työkokemuksesta ja mahdollisesta valintakokeesta. Koulutuksen järjestäjä päättää Opetusministeriön valintaperustepäätöksen rajoissa, miten se haluaa painottaa yleistä koulumenestystä, alakohtaisesti painotettavia arvosanoja ja alakohtaista työkokemusta.

Koulutuksen järjestäjä päättää myös järjestetäänkö koulutuksen opiskelijavalinnassa valintakoe sekä mahdollisen valintakokeen painotuksesta. Oppilaitos voi lisäksi kielikokeella tai muulla tavalla mitata sellaisten hakijoiden kielitaidon, joiden aikaisempi koulussa käyttämä kieli on toinen kuin oppilaitoksen opetuskieli.

Koulutuksen järjestäjän tulee ilmoittaa valintaperusteita koskevat painotukset ja valintakoetta koskevat asiat lääninhallitukselle, joka vie tiedot oppilaitostietokantaan Optiin.

2.4.2 Vakinaisten ammattikorkeakoulujen valintaperusteet

Vakinaiset ammattikorkeakoulut päättävät valintaperusteistaan itse. Valintaperusteissa voidaan painottaa esim. hakijan aikaisempaa koulumenestystä, työkokemusta tai harrastuneisuutta. Valintaperusteisiin voi kuulua myös hakijan soveltuvuutta, tietoja tai taitoja testaava valintakoe.

Esivalinta valintakokeisiin voi perustua aikaisempaan koulumenestykseen ja työkokemukseen. Kulttuurialalla ovat esivalintaperusteina myös ennakkotehtävät tai aikaisemman koulumenestyksen ja ennakkotehtävien yhdistelmä.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto (ARENE ry.) laatii vuosittain ammattikorkeakoulujen käyttöön ammattikorkeakoulujen yhteisiksi valintaperusteiksi tarkoitetut koulutusalaakohtaiset valintaperusteet. Ammattikorkeakoulu ilmoittaa käyttämistään valintaperusteista Opetushallitukselle hyvissä ajoin ennen valintakierroksen alkua, viimeistään toimittaessaan tietoa seuraavan vuoden koulutusoppaaseen.

Vakinainen ammattikorkeakoulu päättää myös siitä, hyväksyykö se muiden ammattikorkeakoulujen valintakoetuloksen. Halutessaan ammattikorkeakoulu voi kuulua alakohtaiseen valintakoeryhmään muiden ammattikorkeakoulujen kanssa. Tällöin hakija saa valintakoetuloksen yhdestä valintakokeesta kaikille saman koulutusalan hakutoiveilleen.

Vakinainen ammattikorkeakoulu päättää myös siitä, miten koulutusohjelmissä olevat aloituspaikat jaetaan eri pohjakouluryhmien välillä. Opetusministeriön periaatepäätöksen mukaan n. 30-35 prosenttia ammattikorkeakoulun kaikista opiskelipaikoista pitää osittaa ammatillisella pohjakoulutuksella hakeville. Opiskelupaikkojen jako pohjakoulutusryhmille voi vaihdella koulutusohjelmittain. Opiskelupaikat voidaan jakaa eri ryhmille ensisijaisten hakijoiden suhteessa tiettyinä prosentiosuuksina tai valinta voidaan suorittaa yhdessä ryhmässä.

2.4.3 Hakeutuminen

Opetushallitus laatii suomen- ja ruotsinkieliset hakulomakkeet erikseen toisen asteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulukoulutuksen yhteishakua varten. Hakulomakkeet toimitetaan lääninhallituksille/yhteishakutoimistoille, jotka huolehtivat niiden jakelusta alueellaan. Hakulomakkeita jaetaan mm. työvoimatoimistoihin, kirjastoihin, peruskouluihin, lukioihin, ammatillisiin oppilaitoksiin, ammattikorkeakouluihin ja varuskuntiin.

Lääninhallitukset laativat kevään yhteishakua varten hakukortin täyttöohjeet sekä huolehtivat niiden painatuksesta ja jakelusta.

Opetushallitus julkaisee vuosittain kaksi valtakunnallista koulutusopasta, toisen ammattikorkeakoulujen yhteishakua varten (**Ammattikorkeakoulut, Yrkeshögskolorna**) ja toisen ammatillisten oppilaitosten ja lukioiden yhteishakua varten (**Koulutusopas peruskoulun jälkeiseen koulutukseen** sekä ruotsinkielisenä **Utbildning efter grundskolan**). Lisäksi opetushallitus julkaisee elokuussa syksyn hakukierrosta varten kumpaakin yhteishakujärjestelmää koskevan yhteisen hakuohjeen.

Osallistuakseen yhteishakuun hakijan tulee toimittaa hakulomake hakuajana oman lääninsä yhteishakutoimistoon. Hakijan tulee täyttää koko hakulomake; sekä hakijaa koskevat yleis- ja yhteystiedot, aikaisempaa koulutusta koskevat tiedot että hakeutumista koskevat hakutoivietiedot.

Lääninhallitukset keräävät peruskoulun päättöluokkalaisten arvosanat suoraan peruskouluilta toukokuun lopussa, samoin kevään abiturienttien ylioppilaskirjoitusten tulokset saadaan yhteishakurekisteriin suoraan ylioppilastutkintolautakunnalta.

2.4.4 Yleiset pääsyvaatimukset toisen asteen koulutukseen

Ammatillisiin perustutkintoihin ja lukiokoulutukseen on yleisenä pohjakoulutusvaatimuksena perusopetuksen oppimäärän hyväksytyt suorittaminen tai vastaavat opinnot ulkomailla. Joustavan valinnan menettelyssä voidaan ammatilliseen koulutukseen valita myös oppivelvollisuuskoulun keskeyttäneitä vähintään 17-vuotiaita hakijoita. Ylioppilaille varataan osa perustutkintojen aloituspaikoista.

Erityisopetuksen opintolinjoille pääsyvaatimuksena on perusopetuksen mukautetun tai harjaantumisopetuksen opetussuunnitelman mukaan suoritettu oppivelvollisuus.

Erityisestä syystä voidaan erityisopetuksen linjalle valita myös muita hakijoita.

Ylioppilaiden aloituspaikoille ammatillisiin perustutkintoihin yleisenä pohjakoulutusvaatimuksena on ylioppilastutkinnon tai lukion oppimäärän hyväksytyt suorittaminen.

2.4.5. Ammattikorkeakoulujen kelpoisuusvaatimukset

Yleisen hakukelpoisuuden ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmiin antavat:

- lukion oppimäärä tai ylioppilastutkinto
- International Baccalaureate -tutkinto tai Reifeprüfung-tutkinto tai The European Baccalaureate -tutkinto
- ammatillisista oppilaitoksista annetussa laissa (487/87) tarkoitetuissa ammatillisissa oppilaitoksissa suoritettu laajuudeltaan vähintään kolmivuotinen ammatillinen perustutkinto tai sitä vastaava aikaisempi tutkinto
- nuorisosteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeilusta annetussa laissa (391/91) tarkoitettut kolmivuotiset yhdistelmäopinnot
- ammattitutkintolaissa (3067/4) tarkoitettu laajuudeltaan vähintään kolmivuotinen ammatillinen perustutkinto
- edellä mainittuja tutkintoja vastaavat ulkomailla suoritettut opinnot

Hakukelpoisuuden vastaavalle alalle antavat:

- ammatillisista oppilaitoksista annetussa laissa (487/87) tarkoitetussa ammatillisissa oppilaitoksissa suoritettu laajuudeltaan kolmea vuotta suppeampi perustutkinto tai vastaava tutkinto
- nuorisoasteen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen kokeilusta annetussa laissa (391/91) tarkoitetut kolmea vuotta suppeammat yhdistelmäopinnot
- ammattitutkintolaisissa (306/94) tarkoitettu laajuudeltaan kolmea vuotta suppeampi ammatillinen perustutkinto tai ammattitutkinto
- edellä mainittuja tutkintoja vastaavat ulkomailla suoritettut opinnot.

Henkilö, joka on saavuttanut edellä tarkoitetuilla perusteilla kelpoisuuden vastaavan alan ammattikorkeakouluopintoihin, voi laajentaa tämän yleiseksi kelpoisuudeksi ammattikorkeakouluihin suorittamalla lisäksi laajuudeltaan sellaiset yleissivistävät tai ammatilliset lisäopinnot, jotka laajentavat peruskoulun jälkeiset opinnot kolmeen vuoteen, tai jatkotutkintona suoritettuna ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon tai hankkinut vähintään kolmen vuoden työkokemuksen tutkinnon suorittamisen jälkeen sitä vastaavalla alalla.

Vastaavaa alaa määriteltäessä sovelletaan luonnonvara-alasta, tekniikasta ja liikenteestä, hallinnosta ja kaupasta, sosiaali- ja terveysalasta, matkailu-, ravitsemis- ja talousalasta, kulttuurialasta sekä humanistisesta ja opetusalaista muodostuvaa koulutusalaajakkoa.

Ammattikorkeakouluun voidaan ottaa opiskelijaksi myös muu hakija, jolla ammattikorkeakoulu katsoo olevan riittävät tiedot ja taidot ammattikorkeakouluopintoja varten.

2.4.6 Valintaesitys ja oppilaaksi ottaminen

Opiskelijaksi ottamisesta päättää toisen asteen koulutuksen osalta oppilaitoksen ylläpitäjä (koulutuksen järjestäjä) . Vakinaisissa ammattikorkeakouluissa opiskelijaksi ottamisesta päättää ammattikorkeakoulu.

Opiskelijavalintojen pohjaksi oppilaitokset ja ammattikorkeakoulut saavat yhteishaku-

järjestelmän tuottaman valintaesityksen. Valintaesitys perustuu oppilaitosten/ ammattikorkeakoulujen omiin päätöksiin (koulutustarjonta ja valintaperustepäätökset) sekä hakijoiden hakutoiveisiin.

Valintaesityksessä huomioidaan hakijan kaikki hakutoiveet hakutoivejärjestyksessä. Mikäli hakija on oikeutettu opiskelupaikkaan heti ensimmäiselle hakutoiveelleen, hänet esitetään valittavaksi tämän oppilaitoksen valintaesityksessä. Valintaesitys on merkitty valintaluetteloon tähdellä (*). Yhteishakujärjestelmä esittää kullekin hakijalle vain yhtä opiskelupaikkaa. Tämän vuoksi samaa hakijaa ei enää esitetä valittavaksi muille hakutoiveilleen.

Samalla, kun valintaesityksellä toteutetaan hakijan tahto (= hakulomakkeessa esitetty hakutoivejärjestys), vältetään oppilaitoksissa ja ammattikorkeakouluissa turhien kutsujen lähettäminen ja sellaisten hakijoiden kutsuminen, jotka ovat jo saaneet opiskelupaikan johonkin ylempänä toiveena olevaan koulutukseen.

Mikäli hakija kuitenkin tulee valituksi viimeiselle hakutoiveelleen, jää hän varasijoille ylempille toiveilleen ja voi kesän aikana saada peruutuspaikan myös joltain muulta toiveeltaan.

Opetushallitus ja lääninhallitukset lähettävät yhteishaussa kokonaan valitsematta jääneille erillisen jälkiohjauskirjeen, jossa kerrotaan hakijan pisteet hakutoiveittain ja hänen mahdolliset varasijansa. Kirjeessä kerrotaan myös sen hetkisistä vapaista opiskelupaikoista.

2.3.7 Yhteishaun aikataulut vuonna 2000

Yhteishaku on vuodesta 1984 lähtien toteutettu kaksi kertaa vuodessa. Keväällä haetaan elokuussa alkavaan ja syksyllä tammikuussa alkavaan koulutukseen.

Yhteishaku pyritään vuosittain järjestämään aina samaan aikaan, jotta hakijoiden

olisi helpompi muistaa hakuajat, koska monet hakevat kuitenkin useamman kerran yhteishaussa. Opetusministeriö ja Opetushallitus ovat päättäneet, että vuoden 2000 hakuajat ovat seuraavat:

Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishakujärjestelmän aikataulu syksyllä 2000 alkavaa koulutukseen:

1. Yleinen hakuaika opintoihin on **1. – 18.2.2000**
2. Peruskoulun päättöluokkalaisten hakuaika on 6.3. – 24.3.2000, paitsi mikäli heillä on yksikin hakutoive sellaiselle ammatilliselle opintolinjalle, jossa järjestetään valintakoe, on hakemus jätettävä jo 18.2.2000.
3. Valintojen tulokset ilmoitetaan hakijoille aikaisintaan 16.6.2000.
4. Hakijoiden on ilmoitettava opiskelupaikan vastaanottamisesta oppilaitokselle oppilaitoksen ilmoittamaan päivämäärään mennessä.

Ammattikorkeakoulujen yhteishakujärjestelmän aikataulu syksyllä 2000 alkavaan koulutukseen:

1. Hakuaika opintoihin on **13.3. – 7.4.2000**
2. Valintojen tulokset ilmoitetaan hakijoille viimeistään 21.7.2000.
3. Hakijan on ilmoitettava opiskelijapaikan vastaanottamisesta ammattikorkeakoululle viimeistään 4.8.2000

Molempien yhteishakujärjestelmien aikataulu tammikuussa 2001 alkavaan koulutukseen:

1. Hakuaika opintoihin on **30.8. – 8.9.2000**
2. Valintojen tulokset ilmoitetaan hakijoille viimeistään 17.11.2000
3. Toisen asteen koulutuksessa hakijan on ilmoitettava opiskelupaikan vastaanottamisesta oppilaitokselle oppilaitoksen ilmoittamaan päivämäärään mennessä ja ammattikorkeakouluille viimeistään 28.11.2000.

3 TUTKIMUS YHTEISHAKUJÄRJESTELMÄN TOIMIVUUDESTA

Mielipidekysely yhteishakujärjestelmän toimivuudesta Kainuussa päätettiin yhteistyössä Oulun lääninhallituksen sivistysosaston kanssa tehdä kirjekyselynä yhteishaun asiakkaille. Kirjekyselyyn päädyttiin sen vuoksi, että sen avulla saadaan selville myös sellaisten asiakkaiden mielipide, jotka eivät asioi yhteishakutoimistossa joko suoraan tai puhelimitse.

Tämän tutkimuksen avulla selvitettiin, mitä mieltä yhteishaun asiakkaat, hakijat ja opinto-ohjaajat, ovat

- yhteishakujärjestelmästä
- valintaperusteista
- hakuoppaista ja -ohjeista
- hakukortista
- yhteishaun tiedotuksesta
- oppilaanohjauksesta yhteishaun kannalta

Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää yhteishaun käyttäjiltä, onko tämä järjestelmä tarpeellinen ja toimiva. Tutkimuksen avulla oli myös tarkoitus hankkia tietoa järjestelmän alueellisesta ja valtakunnallisesta kehittämistarpeesta sekä selvittää myös sitä, miten Oulun lääninhallituksen yhteishaun palvelupisteet voisivat kehittää toimintaansa entistä enemmän asiakkaita palveleviksi.

3.1 Kyselylomakkeen laadinta

Kyselylomake laadittiin erikseen molemmille kyselyn kohderyhmistä eli hakijoille ja opinto-ohjaajille.

Hakijoille lähetetyssä lomakkeessa oli 29 varsinaista kysymystä sekä 7 kysymystä joilla selvitettiin vastaajan taustatietoja. Opinto-ohjaajien kyselylomakkeessa oli 37 kysymystä. Opinto-ohjaajilta kysyttiin taustatietona vain se, oliko hän opinto-ohjaajana peruskoulussa/lukiossa vai ammatillisessa oppilaitoksessa.

Lomakkeessa kysymykset oli jaoteltu aiheoryhmittäin. Ensi kysyttiin asiakkaiden mieltä pidettä itse yhteishakujärjestelmästä, sitten valintaperusteista, hakuoppaista ja -ohjeista ja viimeisenä kysyttiin mielipiteitä yhteishaun tiedotuksesta. Opinto-ohjaajien lomakkeeseen oli vielä lisätty kysymyksiä yhteishausta oppilaanohjauksen kannalta.

Kysymykset oli laadittu väittämän muotoon ja vastausvaihtoehtoja oli viisi: täysin eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, en osaa sanoa, jokseenkin samaa mieltä ja täysin samaa mieltä.

Kyselylomakkeiden lopussa oli myös kaksi avointa kysymystä. Toisessa kysyttiin miten vastaajat muuttaisivat, jos mahdollista, yhteishakujärjestelmää ja toisessa, miten he muuttaisivat koulutusoppaita.

3.2 Kyselyn toteuttaminen

Kyselyn kohderyhmänä olivat kainuulaiset yhteishaun hakijat sekä Kainuun peruskoulujen, lukiodien ja ammatillisen oppilaitosten opinto-ohjaajat.

Kevään 1999, sekä toisen asteen, että ammattikorkeakoulujen yhteishakuun osallistuneista valittiin joka kymmenes hakija, jolle kyselylomake lähetettiin. Eri oppilaitosryhmien opinto-ohjaajista kyselylomake lähetettiin jokaiselle.

Kyselylomakkeet lähetettiin toukokuussa 1999 ja vastausaikaa asiakkaille annettiin kaksi viikkoa. Lomakkeet oli palautettava 21.5.1999 mennessä kyselyn mukana lähetetyssä vastauskuoressa. Vastauskuoren postimaksu oli valmiiksi maksettu. Kysely suoritettiin keväällä 1999 sen vuoksi, että ammattikorkeakoulujen hakuaika päättyy vasta huhtikuussa, joten kevään 2000 yhteishaun osalta kyselyä ei olisi ehtinyt tehdä toukokuuhun 2000 mennessä.

Kyselyjä lähetettiin yhteensä 426 ja vastauksia tuli 158 eli 37 %. Vastausprosentti on mielestäni kohtalainen ja näin ollen kyselyn pohjalta voi tehdä myös yleisiä johtopäätöksiä yhteishakujärjestelmän toimivuudesta koko valtakunnan tasolla.

Hakijoille kyselyjä lähetettiin 366, näitä toisen asteen yhteishakuun osallistuneita oli 226 ja ammattikorkeakoulujen yhteishakuun osallistuneita 140. Kyselyyn vastasi 128 hakijaa eli 35 %. Kyselyyn vastanneista 54,7 % oli toisen asteen yhteishakuun osallistuneita ja 36,7 % ammattikorkeakoulujen yhteishakuun osallistuneita. 7,8 % vastanneista oli osallistunut molempiin yhteishakuihin.

Opinto-ohjaajille kyselyä lähetettiin 60 kappaletta ja vastauksia tuli 30 eli 50 % kaikista Kainuun opinto-ohjaajista vastasi kyselyyn.

4 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Kyselylomakkeet on käsitelty Pato -tilasto-ohjelmalla ja vastauksista otettiin suorat jakaumat sekä hakijoista että opinto-ohjaajista. Lisäksi vastauksista otettiin jakaumat hakijoiden osalta sen mukaan, onko osallistunut toisen asteen vai ammattikorkeakoulujen yhteishakuun ja opinto-ohjaajista sen mukaan, onko opinto-ohjaajana peruskoulussa/lukiassa vai ammatillisessa oppilaitoksessa.

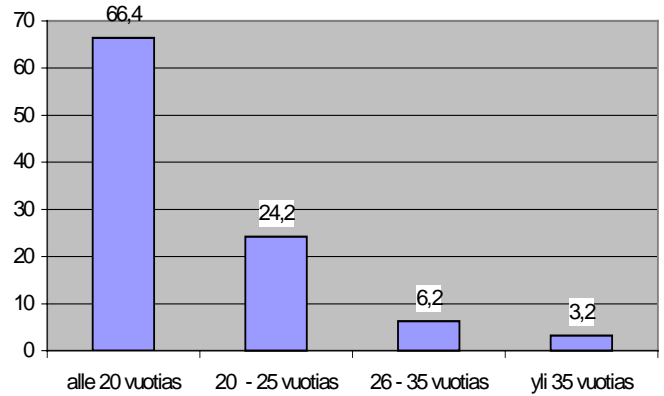
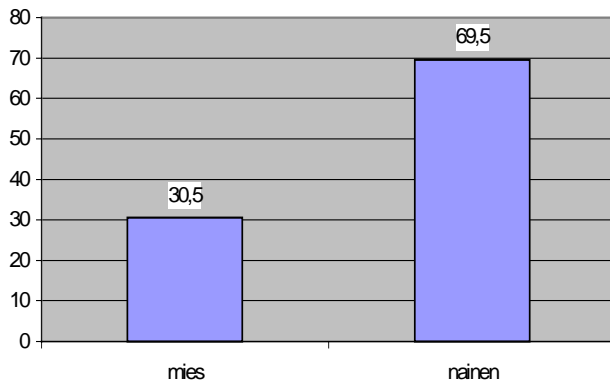
Muutamista kysymyksistä otettiin jakaumat myös sen mukaan, oliko hakijan pohjakoulutus vaikuttanut vastauksiin (liite 10) .

Tuloksia analysoidessani käsittelen vastausryhmiä 1 ja 2, eli täysin eri mieltä ja jokseenkin eri mieltä, yhtenä ryhmänä ja vastausryhmiä 4 ja 5 eli jokseenkin samaa mieltä ja täysin samaa mieltä yhtenä ryhmänä. Tuloksissa ilmoitan vastaajien olleen joko eri mieltä tai samaa mieltä tai että he eivät osaa sanoa mielipidettään asiasta. Myös mikäli samaa asiaa on kysytty useammalla eri kysymyksellä, käsittelen ne samassa kohdassa, enkä jokaista kysymystä erikseen.

Opinto-ohjaajista 2 ei ilmoittanut, missä oppilaitoksessa he toimivat opinto-ohjaajana. Nämä kaksi olen ottanut prosenttijakaumia tehdessäni omaksi ryhmäkseen, mutta tuloksia käsiteltäessä olen huomionnut heidät ainoastaan silloin, jos heidän mielipiteensä poikkesi täysin muiden opinto-ohjaajien mielipisteistä. Näin tein sen vuoksi, että katsoin, että olisipa heidät sijoitettu kumpaan opinto-ohjaajien ryhmään tahansa, vastausprosentit ryhmittäin eivät olisi oleellisesti muuttuneet.

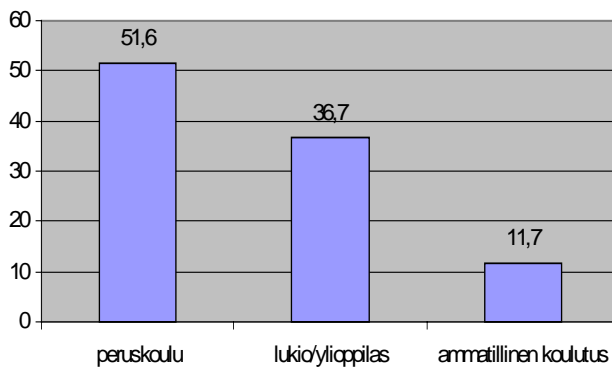
4.1 Vastaajien taustatiedot

Hakijat

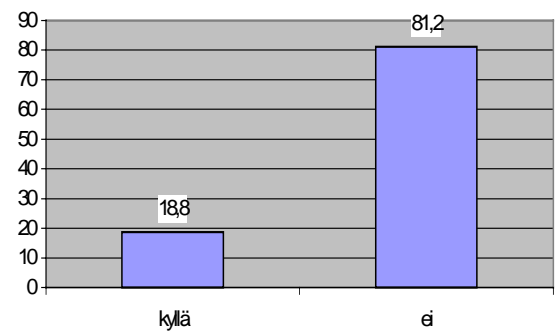

Vastaajista 69,5 % oli naisia ja 30,5 % miehiä. Heistä alle 20 -vuotiaita oli 66,4 % , 20-25 -vuotiaita oli 24,2 % , 26-35 -vuotiaita 6,2 % ja yli 35 -vuotiaita 3,2 %.

Pohjakoulutus, jolla pyrin (%)

Minulla on aikaisempi ammatillinen tutkinto (%)

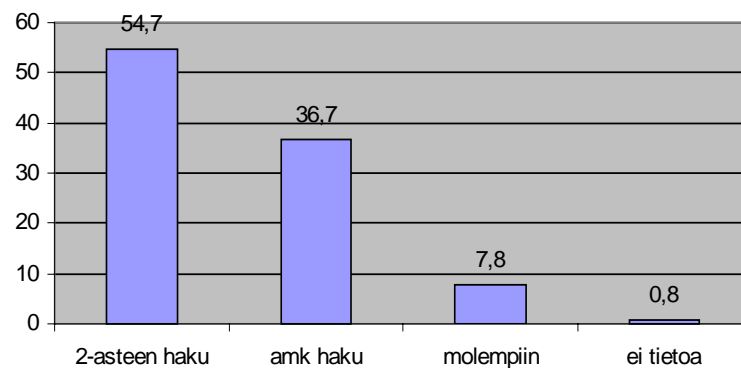

51,6 % vastaajista haki jatko-opintoihin peruskoulun päästötodistuksella, 36,7 % lukion ja/tai ylioppilastutkintotodistuksella ja 11,7 % ammatillisella tutkintotodistuksella.

18,8 % vastaajista oli sellaisia, joilla oli aikaisempi ammatillinen tutkinto, mutta kaikki heistä eivät suinkaan käytä hakiessaan kyseistä ammatillista tutkintotodistusta.

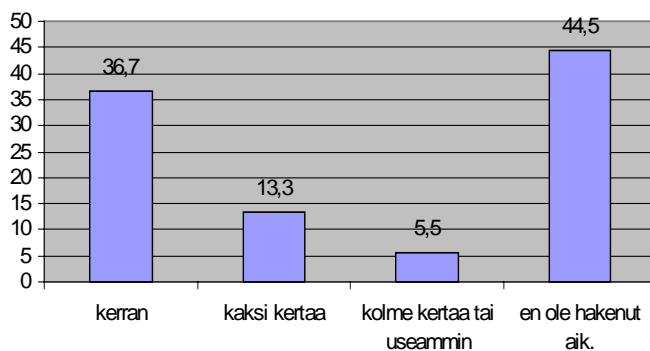
81,2 % vastaajista oli sellaisia, joilla ei ole aikaisempaa ammatillista tutkintoa.

Keväällä 1999 osallistuin (%)

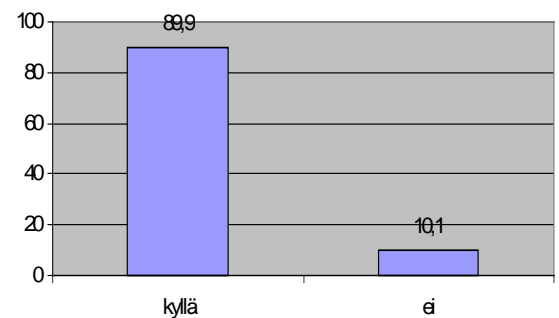
54,7 % vastaajista oli kevään 1999 yhteishaussa hakenut toisen asteen koulutukseen, 36,7 % ammattikorkeakouluihin ja 7,8 % molempiin koulutuksiin.

Olen hakenut aikaisemmin (%)

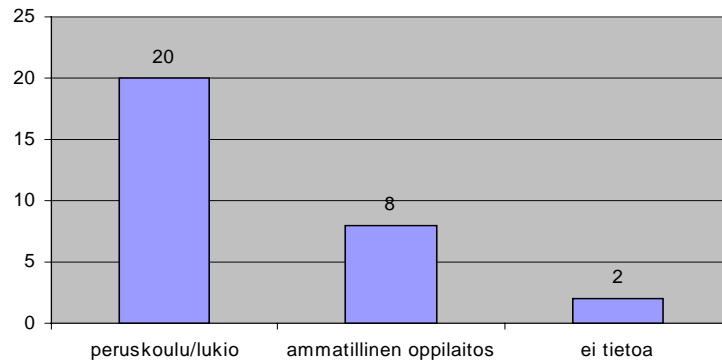
Kyselyyn vastanneista ensi kertaa yhteishakuun osallistuvia oli 44,5 %. 36,7 % oli hakenut kerran aikaisemmin, kaksi kertaa hakeneita oli 13,3 % ja kolme kertaa tai useammin oli hakenut 5,5 % vastaajista.

Elentulevalituksi tänä vuonna, hakenesi vuonna uudestaan (%)

89,9 % vastaajista ilmoitti hakevansa uudelleen, mikäli ei tällä hakukierroksella tulisi valituksi koulutukseen.

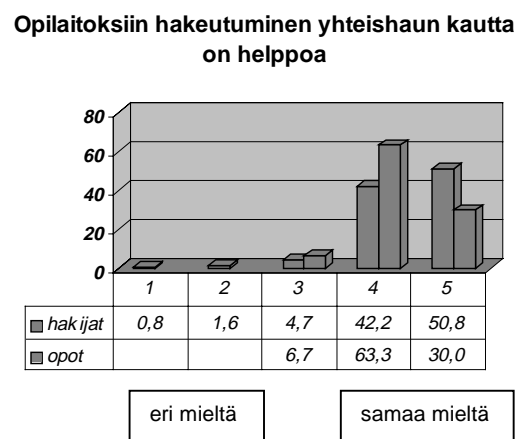
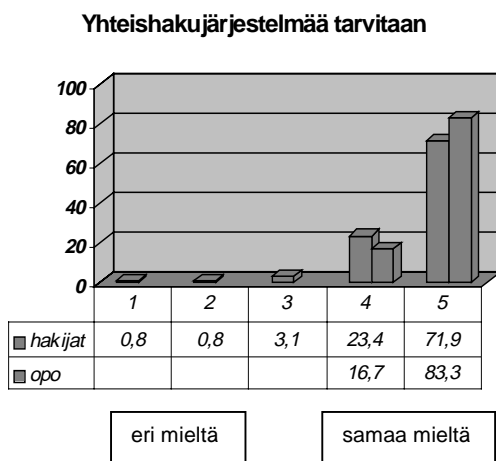
Opinto-ohjaajat:

Kyselyyn vastasi 30 opinto-ohjaajaa, joista 20 oli peruskoulun tai lukion opinto-ohjaajaa, 8 ammatillisen oppilaitoksen opinto-ohjaajaa ja 2 ei ilmoittanut missä oppilaitoksessa toimi opinto-ohjaajana.

4.2 Yhteishakujärjestelmä

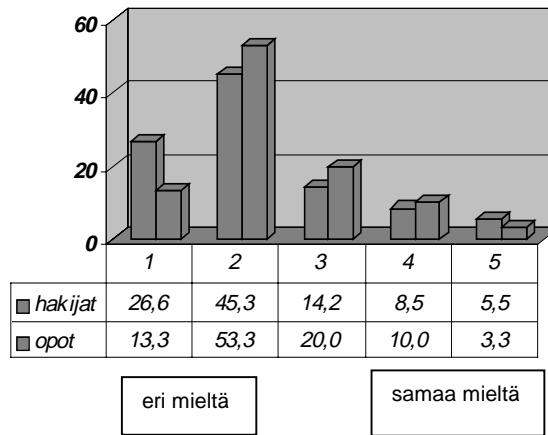
1. Yhteishakujärjestelmää tarvitaan
2. Oppilaitokseen hakeutuminen yhteishaun kautta on helppoa

95 % hakijoista ja 100 % opinto-ohjaajista oli sitä mieltä, että yhteishakujärjestelmää tarvitaan koulutukseen hakeutumisessa. Oppilaitokseen hakeutuminen yhteishaun kautta on lähes kaikkien hakijoiden ja opinto-ohjaajien mielestä helppoa.

5. Yhteishakujärjestelmä on liian monimutkainen

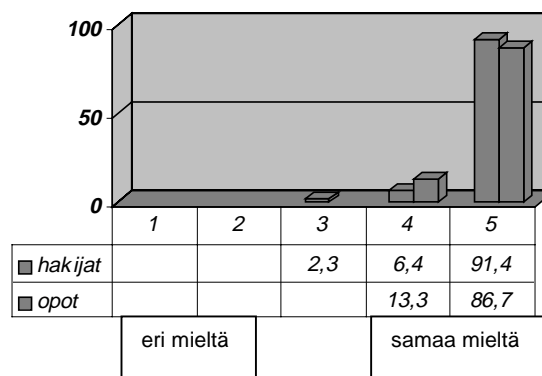
Yhteishakujärjestelmä on liian monimutkainen

Suurin osa hakijoista ja opinto-ohjaajista ei pitänyt yhteishakujärjestelmää liian monimutkaisena. Ammatillisten oppilaitosten opinto-ohjaajista sen sijaan 37,5 % prosenttia oli sitä mieltä, että järjestelmä on liian monimutkainen (liite 9). Kaikista opinto-ohjaajista tätä mieltä oli kuitenkin vain 13,3 %. Myös hakijoista 14 % oli sitä mieltä, että yhteishakujärjestelmä on liian monimutkainen, mutta heidän keskuudessaan mielipiteet jakautuivat tasan sekä toisen asteen että ammattikorkeakoulun hakijoiden kesken.

3. On hyvä, ettei hakupapereita tarvitse lähettää erikseen jokaiseen oppilaitokseen

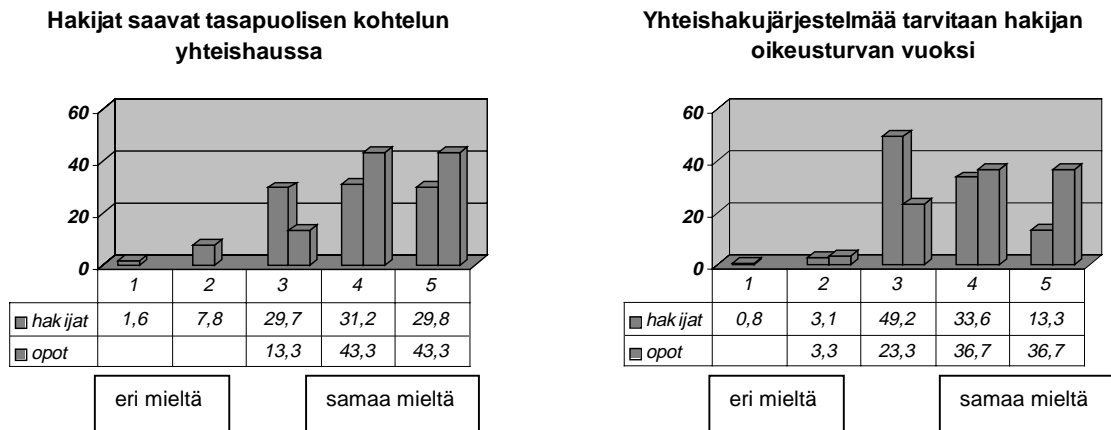
On hyvä, ettei hakupapereita tarvitse lähettää erikseen jokaiseen oppilaitokseen

97,8 % hakijoista ja kaikki opinto-ohjaajat olivat sitä mieltä, että on hyvä, ettei hakupapereita tarvitse lähettää erikseen jokaiseen oppilaitokseen vaan yhdellä hakulomakkeella voi hakea useampaan oppilaitokseen ja opintolinjalle koko maassa hakijan kotipaikkakunnasta riippumatta.

4. Hakijat saavat tasapuolisen kohtelun yhteishaussa

6. Yhteishakujärjestelmää tarvitaan hakijan oikeusturvan vuoksi

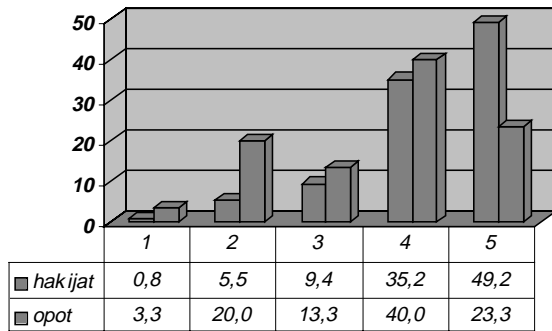
Hakijoita kohdellaan tasapuolisesti yhteishaussa. Näin ajatteli 61 % hakijoista ja 87 % opinto-ohjaajista. Kolmannes hakijoista ei osannut sanoa kantaansa asiaan.

Opinto-ohjaajista kukaan ei epäillyt hakijoiden tasapuolista kohtelua, sen sijaan hakijoista lähes 10 % oli sitä mieltä, että kaikkia ei kohdella täysin tasapuolisesti valittaessa opiskelijoita yhteishaun kautta. Erityisesti ammattikorkeakouluihin hakevista jopa 15 % oli sitä mieltä, että hakijoita ei kohdella täysin tasapuolisesti (liite 8).

Yhteishakujärjestelmää kuitenkin tarvitaan nimenomaan hakijan oikeusturvan vuoksi. Näin ajatteli 73 % opinto-ohjaajista ja 47 % hakijoista. Puolet hakijoista ei osannut sanoa asiasta mitään.

9. Aika hakemisesta tulosten julkistamiseen on liian pitkä

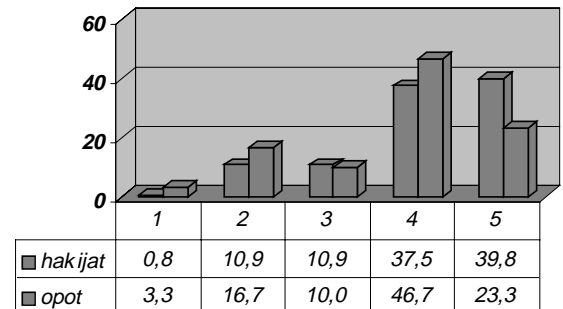
Valintatulokset tulisi julkistaa aikaisemmin

eri mieltä

samaa mieltä

Aika hakemisesta tulosten julkistamiseen on liian pitkä

eri mieltä

samaa mieltä

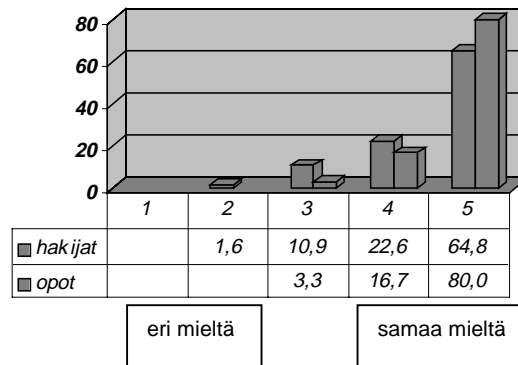
Toisen asteen yhteishaun tulokset julkaistaan kesäkuun puolivälissä ja ammattikorkeakoulujen yhteishaun tulokset heinäkuun puolen välin jälkeen. Aika hakemuksen jättämisestä tulosten julkistamiseen on pisimmillään 4 kk. Tässä ajassa täytyy lääninhallitusten ehtiä korjata ja tallentaa kaikki hakemukset ja oppilaitosten järjestää soveltuvuus ja pääsykokeet hakijoille. Koko maassa kevään molempiin yhteishakuihin jätetään hakupapereita yhteensä lähes 165 000. Kainuussa kevään yhteishakuun osallistuu vuosittain noin 3 800 hakijaa. Syksyn yhteishakuun osallistuu koko maassa vuosittain noin 16 000 hakijaa.

84 % hakijoista on sitä mieltä, että yhteishaun tulokset tulisi julkistaa aikaisemmin ja 77 % oli sitä mieltä, että aika hakemisesta tulosten julkistamiseen on liian pitkä. Opinto-ohjaajat ajattelivat myös samoin. 63 % heistä oli sitä mieltä, että tulokset tulisi julkistaa aikaisemmin ja 70 % oli sitä mieltä, että aika hakemisen ja tulosten julkistamisen välillä on liian pitkä. Vastauksissa ei ollut juurikaan eroja sen mukaan,

oliko hakija hakenut toisen asteen koulutukseen tai ammattikorkeakouluun tai oiko opinto-ohjaajana peruskoulussa/lukiossa vai ammatillisessa oppilaitoksessa.

10. Jälkiohjauskirjeet valitsematta jääneille ovat tarpeellisia

Jälkiohjauskirjeet valitsematta jääneille ovat tarpeellisia

Lääninhallitus lähettää yhdessä Opetushallituksen kanssa yhteishaussa valitsematta jääneille ns. jälkiohjauskirjeen. Kirjeessä hakijalle kerrotaan hänen yhteishaussa saamansa valintapisteet, mahdollisen valintakokeen tulos sekä se, millä varasijalla hän on hakemilleen opiskelupaikoille. Kirjeen liitteenä on luettelo koko maan sen hetkisistä vapaista oppilaspaikeista.

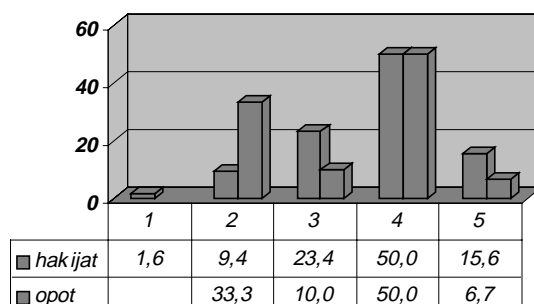
97 % opinto-ohjaajista ja 87 % hakijoista pitivät näitä kirjeitä erittäin tarpeellisina.

4.3 Valintaperusteet

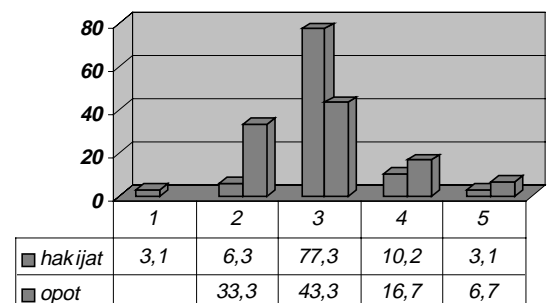
11. Yhteishaun valintaperusteet ovat yksinkertaiset ja selkeät

14. Yhteishaun valintaperusteita muutetaan liian usein

Yhteishaun valintaperusteet ovat yksinkertaiset ja selkeät

Yhteishaun valintaperusteita muutetaan liian usein

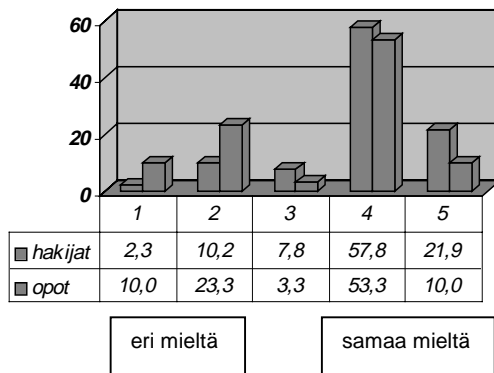
vaikuttanut se, oliko osallistunut toisen asteen vai ammattikorkeakoulujen yhteishakuun.

4.4 Hakuoppaat ja ohjeet

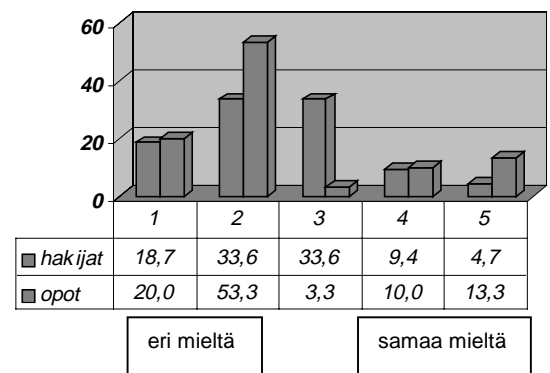
15 Valtakunnallinen koulutusopas on selkeä ja helppolukuinen

19 Valtakunnallisesta koulutusoppaasta on vaikea löytää haluamaansa tietoa

Valtakunnallinen koulutusopas on selkeä ja helppolukuinen

Valtakunnallisista koulutusoppaista on vaikea löytää haluamaansa tietoa

Lähes 80 % hakijoista, mutta ainoastaan 63 % opinto-ohjaajista piti valtakunnallisia koulutusoppaita selkeinä ja helppolukuisina.

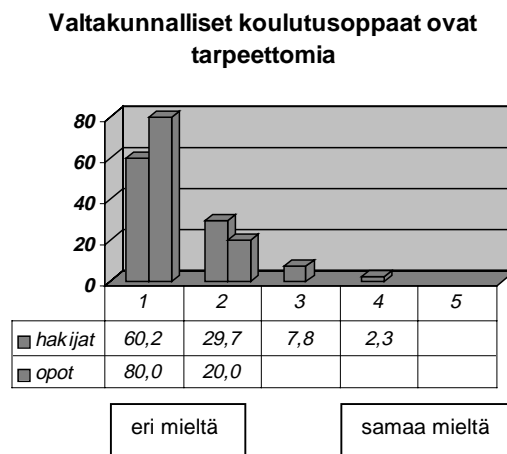
33 % opinto-ohjaajista ja 12,5 % hakijoista oli sitä mieltä, että koulutusoppaat eivät ole selkeitä eikä helppolukuisia. Tämä tuli myös erittäin hyvin esille lomakkeen viimeisessä kysymyksessä, jossa vastaajilta pyydettiin ehdotuksia koulutusoppaan kehittämiseksi.

Peruskoulun ja lukion opinto-ohjaajista löytyi enemmän tyytymättömiä koulutusoppaisiin kuin ammatillisten oppilaitosten opinto-ohjaajista. 40 % peruskoulun/lukion opinto-ohjaajista oli sitä mieltä, että koulutusoppaat eivät ole selkeitä eikä helppolukuisia. Ammatillisten oppilaitosten opinto-ohjaajista tätä mieltä oli vain 12,5 %.

Kysyttäessä, onko koulutusoppaista vaikea löytää haluamaansa tietoa, 33 % hakijoista ei osannut sanoa mitään, 15 % heistä oli sitä mieltä, että on ja 52,3 % puolestaan sitä mieltä, että oppaista on helppo löytää se tieto, mitä sieltä etsii.

Myös suurin osa opinto-ohjaajista, 73,3 %, oli sitä mieltä, että oppaista on helppo löytää haluamansa tieto. Peruskoulun ja lukion opinto-ohjaajista 30 % oli kuitenkin sitä mieltä, että oppaista on vaikea löytää haluamaansa tietoa

18 Valtakunnalliset koulutusoppaat ovat tarpeettomia

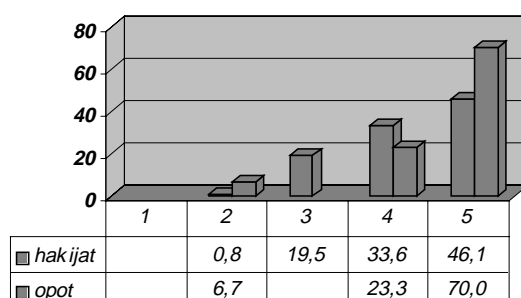

Vaikka 33,3 % opinto-ohjaajista ja 12,5 % hakijoista oli sitä mieltä, että koulutusoppas ei ole selkeä ja se on vaikealukuinen ja 13 % kaikista vastaajista ilmoitti, että koulutusoppaasta on vaikea löytää haluamaansa tietoa, kaikki opinto-ohjaajat ja 90 % hakijoista pitivät kuitenkin näitä oppaita tarpeellisina.

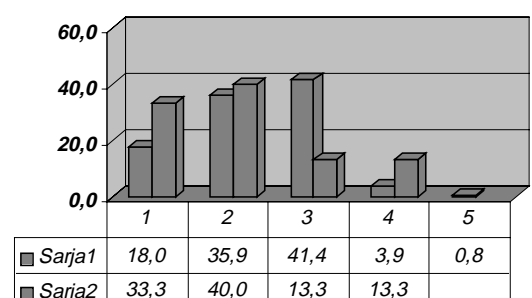
16. Läänikohtainen hakukortin täyttöohje on tarpeellinen

17. Läänikohtainen hakukortin täyttöohje on liian yksityiskohtainen

Läänikohtainen hakukortin täyttöohje on tarpeellinen

Läänikohtainen hakukortin täyttöohje on liian yksityiskohtainen

eri mieltä
samaa mieltä
eri mieltä
samaa mieltä

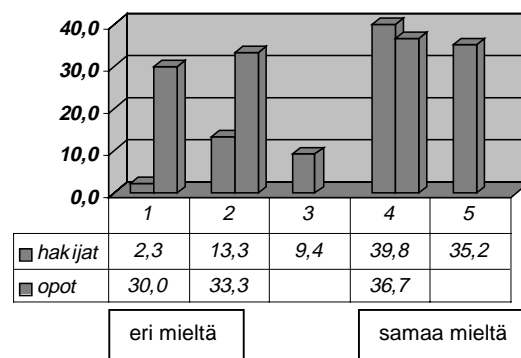
Opetushallituksen julkaisemien valtakunnallisten koulutusoppaiden lisäksi lääninhallitukset julkaisivat kevään yhteishakuun lääni/yhteishakualueittaiset hakukortin täyttöohjeet sekä toisen asteen että ammattikorkeakoulujen yhteishakua varten. Nämä vihkokset ovat nimensä mukaisesti hakukortin täyttöohjeita ja sen lisäksi niissä on kyseisen läänin alueella alkavat opintolinjat yhteishakualueittain. Etelä-, Itä- ja Länsi-Suomen läänit julkaisevat jokainen omat ohjeensa, mutta Oulun ja Lapin lääneissä on yksi yhteinen hakukortin täyttöohje.

93 % opinto-ohjaajista ja 80 % hakijoista piti näitä täyttöohjeita tarpeellisina. Hakijoista 19,5 % ei osannut sanoa tarvitaanko hakukortin täyttöohjetta vai ei.

Liian yksityiskohtaisena tätä hakukortin täyttöohjetta piti vain 13,3 % opinto-ohjaajista. Hakijoista 41,4 % ei osannut sanoa, onko täyttöohje liian yksityiskohtainen vai ei.

20. Koulutusoppaat ilmestyvät tarpeeksi ajoissa ennen hakuajan alkamista

Koulutusoppaat ilmestyvät tarpeeksi ajoissa ennen hakuajan alkamista

Koulutusopas peruskoulun jälkeiseen koulutukseen ilmestyy yleensä hakua edeltävän vuoden lokakuussa ja ammattikorkeakoulujen opas joulukuussa, eli noin 3 kuukautta ennen hakuajan alkamista.

75 % hakijoista oli sitä mieltä, että oppaat ilmestyvät tarpeeksi ajoissa ennen hakuajan alkamista. Sen sijaan opinto-ohjaajista 63,3 % oli sitä mieltä, että oppaiden pitäisi

ilmestyä vieläkin aikaisemmin. Peruskoulun ja lukion opinto-ohjaajista peräti 70 % haluaisi oppaat nykyistä aikaisemmin, ja ammatillisten oppilaitosten opinto-ohjaajistakin 49 % oli sitä mieltä, että oppaiden tulisi ilmestyä aikaisemmin kuin nyt (liite 9).

Vaikka oppaat ilmestyvät tällä hetkellä noin 3 kuukautta ennen hakuajan alkamista, joudutaan varsinkin peruskoulun jälkeisen koulutuksen koulutusoppaaseen tekemään korjausliite, jossa joko opintolinjoja poistetaan tai lisätään. Oppilaitokset joutuvat edellisen vuoden kesäkuussa päättämään seuraavan vuoden syksyllä alkavat opintolinjat. Mikäli oppaat ilmestyisivät vielä nykyistä aikaisemmin, joutuisivat oppilaitokset tekemään nämä päätökset entistä aikaisemmin ja sitä enemmän poistettaisiin tai lisättäisiin opintolinjoja. Tästä olisi vaarana se, että kaikki hakijat eivät välttämättä saisi tietoonsa kaikkia todellisuudessa alkavia opintolinjoja.

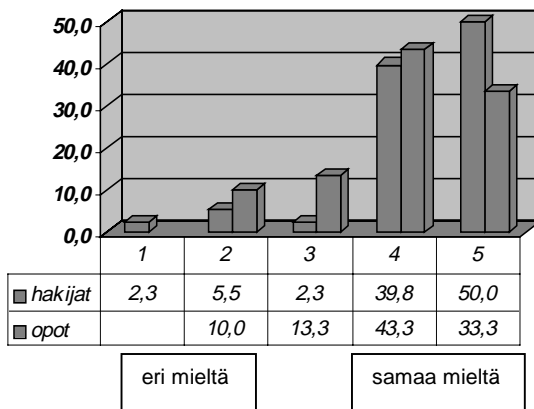
eroavat näistä ainenimikkeistä. Tämä vaikeuttaa arvosanojen merkitsemistä, koska hakija joutuu usein miettimään, mitä ainetta hänen lukemansa aine hakukortissa parhaiten vastaa. Ammatilliset tutkintotodistukset saattavat myös olla puutteellisia siten, että niihin on hyväksi luettu oppiaineita jostain aikaisemmasta koulutuksesta, mutta näitä arvosanoja ei ole merkitty kyseiseen todistukseen.

Yhteishakutoimistoissa nämä ammatillisilla tutkintotodistuksilla hakevat aiheuttavat eniten kysymyksiä ja pohdintaa nimenomaan arvosanojen merkitsemisestä.

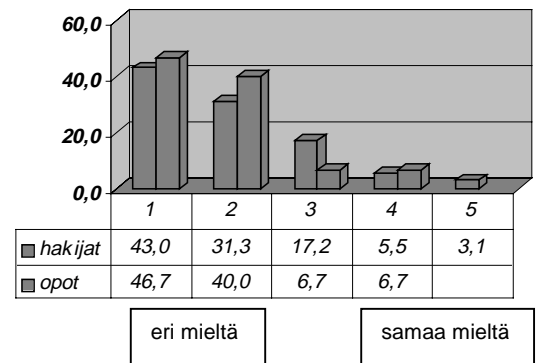
22 Hakutoiveiden määrä hakukortissa on sopiva

24 Hakukortissa on liian vähän hakutoivevaihtoehtoja

Hakutoiveiden määrä hakukortissa on sopiva

Hakukortissa on liian vähän hakutoivevaihtoehtoja

89,8 % hakijoista ja 76,6 % opinto-ohjaajista piti hakutoiveiden määrää hakukortissa sopivana. Toisen asteen yhteishaussa hakija voi hakea viiteen eri vaihtoehtoon ja ammattikorkeakoulujen yhteishaussa mahdollisuuksia on neljä.

Onko hakukortissa sitten liikaa vai liian vähän hakutoivevaihtoehtoja? 8,6 % hakijoista ja 6,7 % opinto-ohjaajista haluaisi lisätä hakutoiveiden määrää hakukorttiin. 74,3 % hakijoista ja 86,6 % opinto-ohjaajista oli sitä mieltä, että hakukortissa ei ole liian vähän hakutoivevaihtoehtoja. Ehkä joidenkin mielestä niitä voisi olla jopa vähemmänkin. 17,2

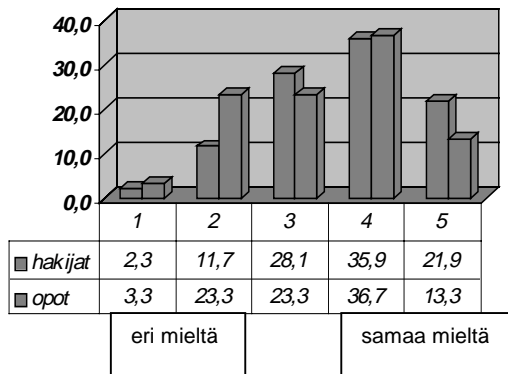
yhteishaussa otettiin käyttöön ns. sähköinen hakukortti. Hakijoilla on mahdollisuus täyttää hakukortti Internetissä ja mikäli heillä on HST-kortti, palauttaa se myös verkon kautta. Jos hakijalle ei ole HST-korttia, hän voi tulostaa täyttämänsä kortin kirjoittimelle ja palauttaa sen postissa yhteishakutoimistoon.

4.6 Tiedotus

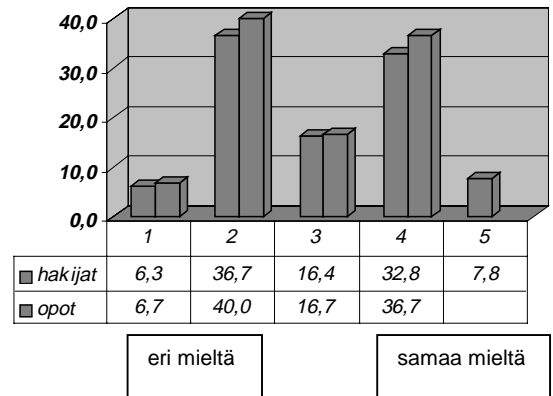
26 Lääninhallituksen pitäisi tiedottaa enemmän ja näkyvämmiin hakuaikoina

27 Oppilaitosten oma tiedottaminen on riittävää

Lääninhallituksen pitäisi tiedottaa enemmän ja näkyvämmiin hakuaikoina

Oppilaitosten oma tiedottaminen on riittävää

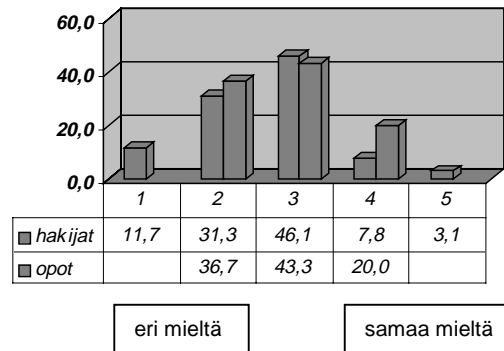

Lääninhallituksen pitäisi tiedottaa enemmän ja näkyvämmiin hakuaikoina. Tätä mieltä oli 58 % hakijoista ja 50 % opinto-ohjaajista. 75 % ammatillisten oppilaitosten opinto-ohjaajista oli sitä mieltä, että oppilaitosten oma tiedottaminen ei ole riittävää, vaan myös lääninhallituksen on tiedotettava yhteishakuajoista enemmän ja näkyvämmiin.

Kysymykseen, onko oppilaitosten oma tiedottaminen riittävää, hakijoiden mielipiteet jakautuivat tasan puolesta ja vastaan. 40 % oli sitä mieltä, että oppilaitosten oma tiedottaminen riittää ja 40 % sitä mieltä, että ei riitä. Luultavasti hakijoille on sama kuka yhteishausta tiedottaa, kunhan vain siitä tiedotetaan.

28 Vapaista oppilaspaikoista tiedotetaan riittävän hyvin kesän aikana

Vapaista oppilaspaikoista tiedotetaan riittävän hyvin kesän aikana

Oppilaitokset ja yhteishakutoimistot pyrkivät tiedottamaan kesän aikana vapautuvista oppilaspaikoista mahdollisimman usein paikallisissa sanomalehdissä ja radiossa.

43 % hakijoista oli kuitenkin sitä mieltä, että näin ei tapahdu. Opinto-ohjaajistakin 36,7 % oli sitä mieltä, että vapaista oppilaspaikoista ei tiedoteta riittävän hyvin kesän aikana. Ainoastaan 10 % hakijoista katsoi saavansa riittävästi tietoa vapaista paikoista.

46,1 % hakijoista ja 43,3 % opinto-ohjaajista ei osannut sanoa, tiedotetaanko vapaista paikoista riittävän hyvin. Kyselyyn vastanneista hakijoista 44,5 % oli sellaisia, jotka osallistuivat keväällä 1999 ensimmäistä kertaa yhteishakuun, joten heidän ei ole aikaisemmin tarvinnut edes seurata vapaista paikoista tiedottamista.

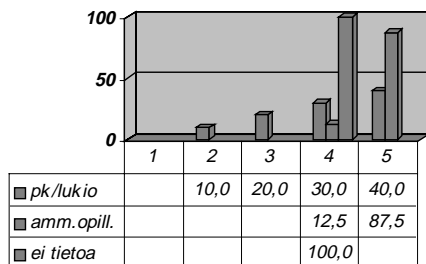
Peruskoulun/lukion opinto-ohjaajista 50 % ei osannut sanoa tiedotetaanko vapaista paikoista tarpeeksi kesän aikana. Ammatillisten oppilaitosten opinto-ohjaajista sen sijaan 50 % oli sitä mieltä, että vapaista paikoista ei tiedoteta tarpeeksi (liite 9).

4.7 Oppilaanohjaus

30. Yhteishakujärjestelmä helpottaa oppilaitokseni työpaineita

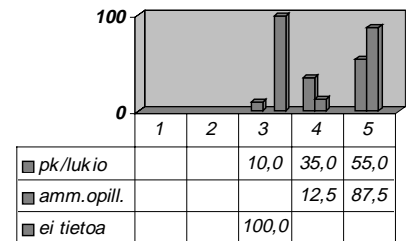
31. Oppilaitoksen kannalta on hyvä, että hakijat eivät lähetä hakupapereita suoraan jokaiseen oppilaitokseen

Yhteishakujärjestelmä helpottaa oppilaitokseni työpaineita

eri mieltä samaa mieltä

Oppilaitoksen kannalta on hyvä, että hakijat eivät lähetä hakupapereitaan suoraan jokaiseen oppilaitokseen

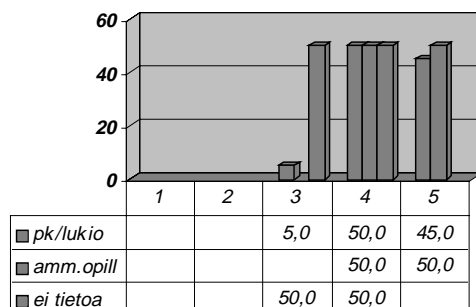
eri mieltä samaa mieltä

Ammatillisten oppilaitosten opinto-ohjaajat olivat 100 %:sti sitä mieltä, että yhteishakujärjestelmä helpottaa oppilaitoksen työpaineita. Peruskoulun ja lukion opinto-ohjaajista 10 % oli sitä mieltä, että yhteishakujärjestelmä ei helpota heidän edustamansa oppilaitoksen työpaineita. 20 % ei osannut sanoa mitään.

86,7 % opinto-ohjaajista oli kuitenkin sitä mieltä, että oppilaitoksen kannalta on hyvä, että hakijat eivät lähetä hakupapereitaan erikseen jokaiseen oppilaitokseen. Nimenomaan tämä on se asia, joka varmaan helpottaa oppilaitoksen työpaineita eniten.

32. Yhteishaku helpottaa oppilaanohjausta

Yhteishaku helpottaa oppilaanohjausta

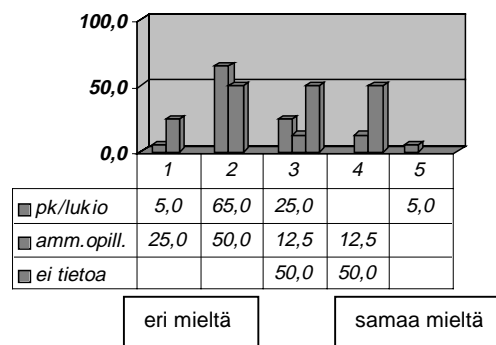

eri mieltä samaa mieltä

Yhteishaku helpottaa oppilaanohjausta kaikkien opinto-ohjaajien mielestä.

33. Yhteishaun toteuttaminen edellyttää liian monen tahon yhteistyötä

Yhteishaun toteuttaminen edellyttää liian monen tahon yhteistyötä

Yhteishaun läpivieminen vuosittain vaatii monen eri tahon saumatonta yhteistyötä. Tässä järjestelmässä ovat mukana mm. Opetushallitus, lääninhallitukset, TietoEnator, Väestörekisterikeskus, Ylioppilastutkintolautakunta, oppilaitokset ja hakukorttien tallennusfirmat.

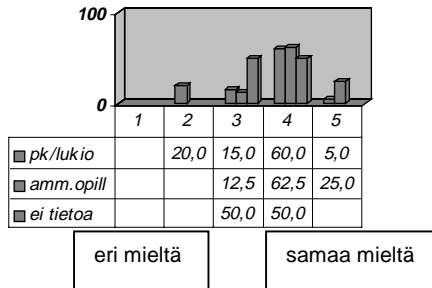
Suurin osa opinto-ohjaajista oli sitä mieltä, ettei tämän järjestelmän toteuttaminen kuitenkaan vaadi liian monen tahon yhteistyötä. Peruskoulun ja lukion opinto-ohjaajista 70 % ja ammatillisten oppilaitosten opinto-ohjaajista 75 % oli sitä mieltä, että yhteistyötahoja ei ole liikaa.

34 Yhteistyötä lääninhallituksen yhteishakukenkilöstön ja oppilaitosten kesken tulisi lisätä

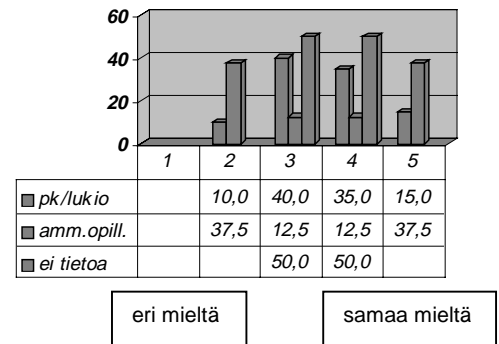
35 Lääninhallituksen tulisi järjestää enemmän koulutusta yhteishausta ja sen

toteuttamisesta

Yhteistyötä lääninhallituksen yhteishakukenkilöstön ja oppilaitosten kesken tulisi lisätä

Lääninhallituksen tulisi järjestää enemmän koulutusta yhteishausta ja sen toteuttamisesta

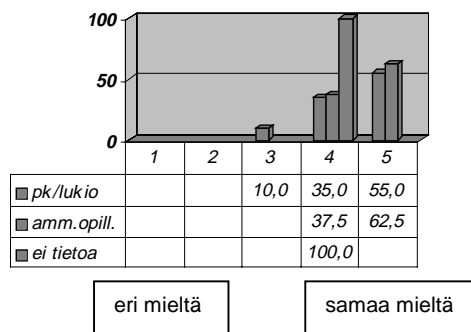

65 % peruskoulujen ja lukioiden ja 87,5 % ammatillisen oppilaitosten opinto-ohjaajista katsoi, että yhteistyötä yhteishakutoimiston ja oppilaitosten välillä tulisi lisätä. Peräti 50 % kaikista opinto-ohjaajista halusi enemmän koulutusta yhteishakujärjestelmästä. Ammatillisten oppilaitosten opinto-ohjaajista 37,5 % katsoi, ettei tarvitse enempää koulutusta yhteishausta, mutta ainoastaan 10 % peruskoulujen ja lukioiden opinto-ohjaajista oli tätä mieltä.

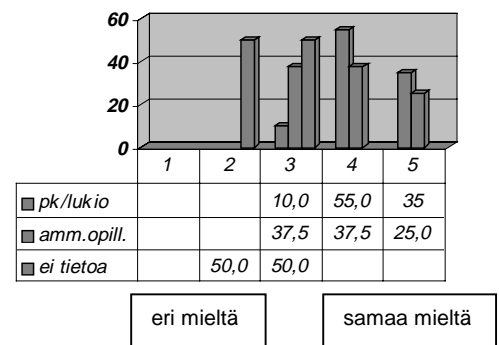
36 Lääninhallituksen yhteishakukenkilöstöltä saa luotettavaa ja tarkkaa tietoa yhteishausta

37 Lääninhallituksesta tulevat yhteishakua koskevat ohjekirjeet ovat selkeitä

Lääninhallituksen yhteishakukenkilöstöltä saa luotettavaa ja tarkkaa tietoa yhteishausta

Lääninhallituksesta tulevat yhteishakua koskevat ohjekirjeet ovat selkeitä

Lähes kaikki opinto-ohjaajat olivat sitä mieltä, että lääninhallituksen yhteishakukehitysohjelma on pätevää ja asiantuntevaa.

90 % peruskoulun ja lukion opinto-ohjaajista piti lääninhallituksesta tulevia yhteishakua koskevia kirjeitä selkeinä. Ammatillisten oppilaitosten opinto-ohjaajista tätä mieltä oli kuitenkin vain 62,5 %. Toinen niistä kahdesta opinto-ohjaajasta, joka ei ilmoittanut kummassa oppilaitosryhmässä toimi opinto-ohjaajana, oli sitä mieltä, että lääninhallituksesta tulevat yhteishaun kirjeet eivät ole selkeitä.

4.8 Miten muuttaisitte yhteishakujärjestelmää?

Kyselylomakkeen lopussa kysyttiin hakijoilta ja opinto-ohjaajilta, miten he muuttaisivat yhteishakujärjestelmää, jos se olisi mahdollista.

Hakijoiden mielestä **hakuajat** ja **tiedottaminen** olivat asioita, joihin erityisesti pitäisi puuttua. Hakuaikaa tulisi jatkaa ja siirtää hieman myöhemmäksi keväälle, niin että se ei olisi heti alkuvuodesta. Ammattikorkeakoulujen yhteishakuun osallistuneet abiturientit toivoivat, että ammattikorkeakoulujen hakuaika olisi vasta ylioppilas-kirjoitusten jälkeen. Yhteishaun tuloksia toivottiin myös saatavan nykyistä aikaisemmin.

Myös opinto-ohjaajat toivoisivat yhteishaun hakuaikoja myöhemmäksi keväälle, niin että hakuajankohdan ja tulosten julkistamisen väli olisi mahdollisimman lyhyt.

Peruskoulun opinto-ohjaajat toivovat lisäksi, että peruskoulun päättöluokkalaisilla olisi vain yksi hakuaika, eikä niin kuin nyt, että valintakokeita järjestäville ammatillisille opintolinjoille peruskoulun päättöluokkalaiset hakevat jo helmikuussa, ja mikäli heillä ei ole valintakoeoppilaitoksia hakutoiveinaan, heidän hakuaikansa on vasta maaliskuussa.

Tiedottaminen oli toinen eniten esille tullut asia. Hakuajoista pitäisi tiedottaa näkyvämmiin ja tiedottaminen pitäisi aloittaa nykyistä huomattavasti aikaisemmin. Yhteishaun päättymisestä tulisi erityisesti tiedottaa.

Tällä hetkellä toisen asteen yhteishaussa valintoja tehtäessä etusijalle asetetaan alle 20- ja alle 25-vuotiaat vailla ammatillista koulutusta olevat hakijat. Tähän asiaan halusivat muutosta niin hakijat kuin opinto-ohjaajatkin. Eri ikäryhmille voitaisiin

vaikka asettaa tietyt prosenttikiintiöt, niin että myös vanhemmilla hakijoilla sekä sellaisilla, jotka jo ovat hankkineet yhden ammatin, olisi myös mahdollista päästä koulutukseen. Nykyisen etusijajärjestelmän vallitessa on paljon sellaisia opintolinjoja, johon ei pääse muita kuin alle 20-vuotiaita vailla ammatillista koulutusta olevia hakijoista.

Ammattikorkeakoulujen yhteishakuun osallistuneet kritisoivat ns. "pakkohakua".

"Pakkohakuhan" tarkoittaa sitä, että työvoimahallinnon ohjeiden mukaan alle 25-vuotiaat vailla ammatillista koulutusta olevat menettävät oikeutensa työmarkkinatukeen, mikäli he eivät ole yhteishaussa hakeutuneet vähintään kolmeen tutkintoon johtavaan koulutusvaihtoehtoon. Tämä säännös tulisi niin hakijoiden kuin opinto-ohjaajienkin mielestä poistaa.

4.9 Miten muuttaisit koulutusoppaita?

Oppaita toivottiin selkeämmiksi niin sisältönsä kuin ulkoasunsa puolesta. Oppaisiin toivottiin lisää väriä ja erilaisia fonttikokoja ja -vaihtoehtoja, jotta esim. hakukoodit erottuisivat paremmin tekstin joukosta. Osa hakijoista halusi mainokset ehdottomasti pois oppaista ja osa halusi nimenomaan koulujen omia mainoksia lisää.

Eri koulutusaloista ja niiden opetussisällöstä toivottiin enemmän ja yksityiskohtaisempaa informaatiota. Toisen asteen oppaaseen toivottiin selvemmin esille jatko-opintomahdollisuudet .

Ammattikorkeakoulujen oppaassa tällä hetkellä oleva ruotsinkielisen koulutuksen osuus toivottiin kokonaan omaksi osiokseen suomenkielisen oppaan loppuun. Vastaajien mielestä nykyinen käytäntö, jossa ruotsinkielinen osio on oppaassa suomenkielisen osion keskellä, sotkee luettavuutta.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET TULOISTA

Yhteishakujärjestelmä on hakijoiden ja opinto-ohjaajien mielestä toimiva ja tarpeellinen järjestelmä. Hakijoita kohdellaan tasapuolisesti ja järjestelmää tarvitaan erityisesti hakijoiden oikeusturvan vuoksi. Oppilaitosten ja hakijoiden kannalta on hyvä, että hakupapereita ei lähetetä suoraan jokaiseen oppilaitokseen.

Itse yhteishakujärjestelmään varsinaisesti kuulumaton ns. "pakkohaku" toivottiin poistettavan. "Pakkohakuhan" tarkoittaa sitä, että työvoimahallinto velvoittaa alle 25-

vuotiaat ammattikouluttamattomat nuoret hakemaan yhteishaussa vähintään kolmeen paikkaan tai he menettävät oikeutensa työmarkkinatukeen kunnes täyttävät 25-vuotta. Heidän on osallistuttava sekä kevään että syksyn yhteishakuihin kunnes saavat opiskelupaikan.

Pakkohaku näkyy erityisesti ammattikorkeakoulujen yhteishaussa. Monet abiturientit haluaisivat pitää välivuoden opinnoissaan tai heidän tarkoituksenaan on hakea vain ja ainoastaan yliopistoihin. Työvoimahallinnon määräysten mukaan ylioppilaiden on kuitenkin haettava yhteishaussa vähintään kahteen ammattikorkeakouluun. Kolmas oppilaitos voi sitten olla yliopisto tai joku muu yhteishakuun kuulumaton opintolinja.

Monet ylioppilaat hakevat ammattikorkeakouluihin vain täyttääkseen työvoimaviranomaisten määräykset, eikä heillä ole tarkoitukseen mennä opiskelemaan hakemiinsa oppilaitoksiin. Tämä aiheuttaa erittäin paljon turhaa työtä niin oppilaitoksissa kuin yhteishakutoimistossakin. Tästä aiheutuu hakijoille myös paljon ylimääräisiä kustannuksia, koska ammattikorkeakoulujen valintakokeet ovat maksullisia tekniikan ja liikenteen alaa lukuun ottamatta. Suuri joukko näistä ns. "pakkohakijoista" merkitseekin hakutoiveekseen juuri tekniikan ja liikenteen alan koulutusohjelmia. He käyvät lähimmässä oppilaitoksessa valintakokeessa, istuvat siellä pakollisen tunnin ja

palauttavat tyhjän vastauspaperin. Tämä aiheuttaa myös oppilaitoksille turhaa työtä ja ylimääräisiä kustannuksia.

Kevään 2000 ammattikorkeakoulujen yhteishaun viimeisinä päivinä tuli vahvistamatonta tietoa, että työvoimahallinto olisi lieventämässä "pakkohakua" abiturienttien osalta siten, että keväällä kirjoittavien abiturienttien ei tarvitsisi osallistua kevään yhteishakuun vaan heidän ensimmäinen päähakunsa olisi syksyn yhteishaku. Syksyllä kirjoittavien abiturienttien ensimmäinen haku olisi puolestaan seuraavan kevään ammattikorkeakoulujen yhteishaku.

Syksyn yhteishaussa "pakkohaku" pakottaa nuoret hakemaan aloille, joille he eivät koskaan ole edes ajatelleet hakevansa, koska syksyn yhteishaussa koulutustarjonta on huomattavasti suppeampaa kuin kevään yhteishaussa.

Oma mielipiteeni on, että vain pieni osa nuorista on sellaisia, jotka eivät halua itselleen mitään koulutusta. Näitä nuoria ei saa koulunpenkille edes "pakkohaun" kautta.

Onko työvoimaviranomaisilla edes oikeutta ohjata nuorten hakeutumista velvoittamalla heidät hakemaan nimenomaan kahteen ammattikorkeakoulun koulutusohjelmaan. Eikö olisi riittävää, että he ovat hakeutuneet kolmeen itse valitsemaansa koulutuspaikkaan, vaikkapa kolmeen yliopistoon tai perustutkintoon.

Suurin osa hakijoista oli sitä mieltä, että yhteishaku on sopivana ajankohtana helmimaaliskuussa, mutta opinto-ohjaajat olivat tyytymättömiä yhteishakuaikoihin. Lukioden opinto-ohjaajat ja myös abiturientit halusivat siirtää nimenomaan ammattikorkeakoulujen hakuajan ylioppilaskirjoitusten jälkeiseen aikaan. Peruskoulun opinto-ohjaajat puolestaan toivoivat, että peruskoululaisilla olisi vain yksi haku-aika, nykyisen kahden sijasta. Jo kerran ehdotettu helmikuu on kuitenkin heidän mielestään liian aikainen. Peruskoulun päättöluokkalaisten haku-aika voisi opinto-ohjaajien mielestä olla kaikille maaliskuussa.

Kaksi haku-aikaa aiheuttaa erittäin paljon hämmennystä peruskoulun päättöluokkalaisten keskuudessa. Hakijoiden ja opinto-ohjaajien on oltava erittäin tarkkoja sen suhteen, millä opintolinjalla järjestetään valintakoe ja millä ei. Valitettavasti

joka vuosi osa peruskoulun päättöluokkalaisista unohtaa palauttaa hakukorttinsa helmikuussa, vaikka heillä oli tarkoitus hakea nimenomaan sellaiselle opintolinjalle, jossa järjestetään valintakoe. Lähes puolet Kainuun peruskoulun päättöluokkalaisista palautti kevään 2000 yhteishaussa hakukorttinsa jo helmikuussa. Peruskoulun päättöluokkalaisia ajatellen olisi parempi, jos heillä olisi vain yksi haku-aika.

Hakuajan ja tulosten julkistamisen välinen aika on yhteishaun asiakkaiden mielestä liian pitkä ja tulokset tulisi julkistaa nykyistä aikaisemmin. Käytännössä tätä aikaa ei kuitenkaan voida supistaa mm. henkilöresurssien vuoksi. Yhteishaku on oma erikoisalansa, joka vaatii erittäin suurta asiantuntemusta. Lääninhallituksiin ei voida palkata ns. ruuhka-apulaisia korjaamaan hakukortteja muutamaksi viikoksi. Heistä olisi todennäköisesti enemmän haittaa kuin hyötyä.

Yhteishaussa käytettäviä toisen asteen koulutuksen oppilaaksi ottamisen perusteita pidettiin selkeinä ja yksikertaisina, mutta ammattikorkeakoulujen valintaperusteet saivat osakseen kritiikkiä monimutkaisuutensa puolesta. Esimerkiksi työkokemuksen hyväksyttävyyden aiheuttaa epäselvyyttä ammattikorkeakouluissa. Kaikilla ammatti-

korkeakoulujen koulutusaloilla voisi olla työkokemuksen hyväksyttävyydestä sama tulkinta kuin sosiaali- ja terveystieteillä, jossa työkokemukseksi hyväksytään minkä alan työkokemus tahansa. Tätä puoltaa myös se, että nykyään nuorilla ei juurikaan ole mahdollisuutta valita esimerkiksi kesätöitä, vaan heidän on otettava vastaan työtä alalta kuin alalta, jos edes saavat jotain.

Opinto-ohjaajat halusivat lisätä pääsy- ja soveltuvuuskokeita oppilasvalinnoissa, mutta hakijoiden mielestä nykyinen pääsy- ja soveltuvuuskoemäärä on riittävä. Pääsy- ja soveltuvuus kokeet tulevat kalliiksi hakijoille, koska esim. ammattikorkeakouluissa kokeet maksavat noin 300 mk. Myös toisen asteen koulutuksessa valintakokeet ovat usein maksullisia, mutta maksu on huomattavasti pienempi kuin ammattikorkeakouluissa. Tähän päälle saattaa tulla myös matka- ja yöpymiskustannukset. Jos hakija on vielä hakenut useamman alan koulutukseen, saattaa hänelle tulla jopa neljä pääsykoekutsua ja nämä aiheuttavat jo melkoisen menoerän.

Hyvin usein hakijat kysyvätkin yhteishakutoimistosta, että maksaako esim. työvoimatoimisto tai sosiaalitoimisto heidän valintakokeista aiheutuvat kustannuksensa, koska heidän on pakko hakea ammattikorkeakouluihin ja myös pakko käydä valintakokeissa, jos niihin pääsevät. Valitettavasti kaikki jää hakijan itsensä maksettavaksi.

Hakuoppaista ja läänikohtaisia hakukortin täyttöohjeita pidettiin erittäin tarpeellisina. Hakuoppaiden sisältöön haluttiin kuitenkin muutoksia, erityisesti enemmän tietoa eri koulutusaloista ja niiden opetussisällöistä. Myös oppaan tekstiosiin haluttiin piristystä ja selkeyttä. Hakijoiden mielestä oppaat ilmestyvät riittävän ajoissa ennen hakuajan alkamista, mutta opinto-ohjaajat haluaisivat ne käyttönsä vieläkin aikaisemmin.

Ammattikorkeakoulujen koulutusoppaita uudistetaan vuonna 2001. Ensi vuodesta lähtien julkaistaan kaksi opasta ammattikorkeakouluopinnoista. Toinen on ns. yleisopas, jossa kerrotaan erityisesti ammattikorkeakoulututkintojen sisällöstä ja tutkintorakenteesta sekä ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden sijoittumisesta työelämään. Tämä opas ilmestyy joka toinen vuosi.

Joka vuosi ilmestyy edelleenkin varsinainen valintaopas, josta selviää sitten kunakin vuonna haettavana olevat ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmat ja niiden hakukoodit.

Hakukortin täyttäminen oli sekä hakijoiden että opinto-ohjaajien mielestä helppoa. Arvosanojen merkitseminen oli kortin täyttämisen vaikein kohta. Erityisesti ammatillisella tutkinnolla hakevat kokivat tämän kortin täyttämässä vaikeimmaksi kohdaksi. Hakutoiveiden määrää hakukortissa pidettiin sopivana.

Tiedotus oli sekä hakijoiden että opinto-ohjaajien mielestä se, johon yhteishaussa erityisesti tulisi kiinnittää huomiota. Haussa olevista opinto-linjoista ja oppilaitoksista löytyy kyllä tietoa oppaista ja oppilaitosten omista ilmoituksista, mutta hakuajoista tiedotetaan liian vähän. Oppilaitosten lehti-ilmoituksissa on usein erittäin hyvin kyseisessä koulussa alkavat linjat ja niiden hakukoodit, mutta varsinainen haku aika puuttuu. Lääninhallitus ja Opetushallitus julkaisevat kumpikin vain yhden hakuilmoituksen hakuajan alkaessa. Hakijoiden mielestä hakuajan päättymisestä tulisi

erityisesti tiedottaa. Vapaista oppilaspaikoista toivottiin myös enemmän tiedotusta kesän aikana.

Opinto-ohjaajat pitivät yhteishakujärjestelmää hyvänä nimenomaan oppilaanohjauksen kannalta ja sen katsottiin myös helpottavan oppilaitoksen työpaineita. Opinto-ohjaajat olivat myös tyytyväisiä lääninhallituksen yhteishakupisteistä saamaansa palveluun, mutta samalla toivoivat nykyistä enemmän yhteistyöstä lääninhallituksen ja oppilaitosten välillä. He kaipasivat erityisesti enemmän koulutusta yhteishausta.

Tutkimus osoitti, että yhteishakujärjestelmä on toimiva ja tarpeellinen, joskin nimenomaan hakuajoista tiedottamiseen ja koulutusoppaiden sisältöön on syytä erityisesti paneutua. Vaihtoehtoa järjestelmälle ei kaivattu. Toivottavasti Oulun lääninhallituksen sivistysosasto voi käyttää tätä tutkimusta yhteishakupalveluidensa alueelliseen, ja ehkä myös mahdollisesti valtakunnalliseen, kehittämiseen.

5.1 Tutkimuksesta

Tutkimuksen tuloksia voidaan pitää mielestäni luotettavina, koska tulokset ovat hyvin samantapaisia kuin se palaute, jota saamme vuoden aikana meihin yhteydessä olevilta hakijoilta ja opinto-ohjaajilta.

Kyselyyn olisi voinut ottaa mukaan yhdeksi kohderyhmäksi vielä työvoimahallinnon yhteishakua hoitavat henkilöt sekä ammatinvalinnanohjaajat. Työvoimahallinto on yksi merkittävä tiedotustaho yhteishakujärjestelmässä. Yhteishakutoimistoja on koko maassa vain 14 suomenkielistä ja 4 ruotsinkielistä, työvoimatoimisto löytyy lähes jokaisesta Suomen kunnasta. Yhteistyö työvoimahallinnon ja yhteishakutoimistojen välillä on myös erittäin aktiivista ja lääninhallitukset mm. kouluttavat työvoimahallinnon henkilöstöä yhteishakua varten.

Työvoimahallinnon henkilöstä joutuu erittäin paljon pohtimaan hakijan kanssa eri hakuvaihtoehtoja ja neuvomaan heitä kartin täyttämässä. Tästä kohderyhmästä olisi ehkä saatu arvokasta lisätietoa yhteishakujärjestelmän toimivuudesta.

Jatkotutkimuksena tälle Kainuussa suoritetulle tutkimukselle voisi tehdä vastaavan kyselyn Pohjois-Pohjanmaan yhteishakualueella ja siten verrata saatuja tuloksia läänin sisällä. Pohjois-Pohjanmaan yhteishakualueella on noin neljä kertaa enemmän hakijoita kuin Kainuussa ja opinto-ohjaajienkin määrä on moninkertainen Kainuuseen verrattuna.

LÄHTEET

Asetus ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishakujärjestelmästä,
N:o 1197/1998, Helsinki

Asetus ammattikorkeakoulujen yhteishakujärjestelmästä N:o 1191/1998, Helsinki

Keskiasteen keskitetyn oppilasvalinnan eli yhteisvalinnan kehittyminen ja toiminnan
tulokset 1980 luvulla. Ammattikasvatustutkimuksen tutkimuksia ja selosteita
n:o 29/1991. Helsinki: VAPK-kustannus

Opetushallitus. 1999. Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaku-
järjestelmän aikataulu v.2000. Dnro 28/011/1999. Helsinki

Opetushallitus. 1999. Koulutusopas peruskoulun jälkeiseen koulutukseen 2000.
Helsinki: Valtion painatuskeskus

Opetushallitus. 1999. Ammattikorkeakoulut, Yrkeshögskolorna 2000.
Helsinki: Valtion painatuskeskus

Opetushallitus. 1998. Yhteishaun käsikirja

Opetusministeriö. 1999. Ammattikorkeakoulujen yhteishakujärjestelmän aikataulu vuonna 2000. Dnro 33/40/99. Helsinki

Opetusministeriö. 1999. Opiskelijaksi ottamisen perusteet ammatillisessa peruskoulutuksessa.

Yhteisvalinta Pohjois-Karjalassa 1868-1988, Pohjois-Karjalan lääninhallituksen julkaisu 4/1988. Joensuu